

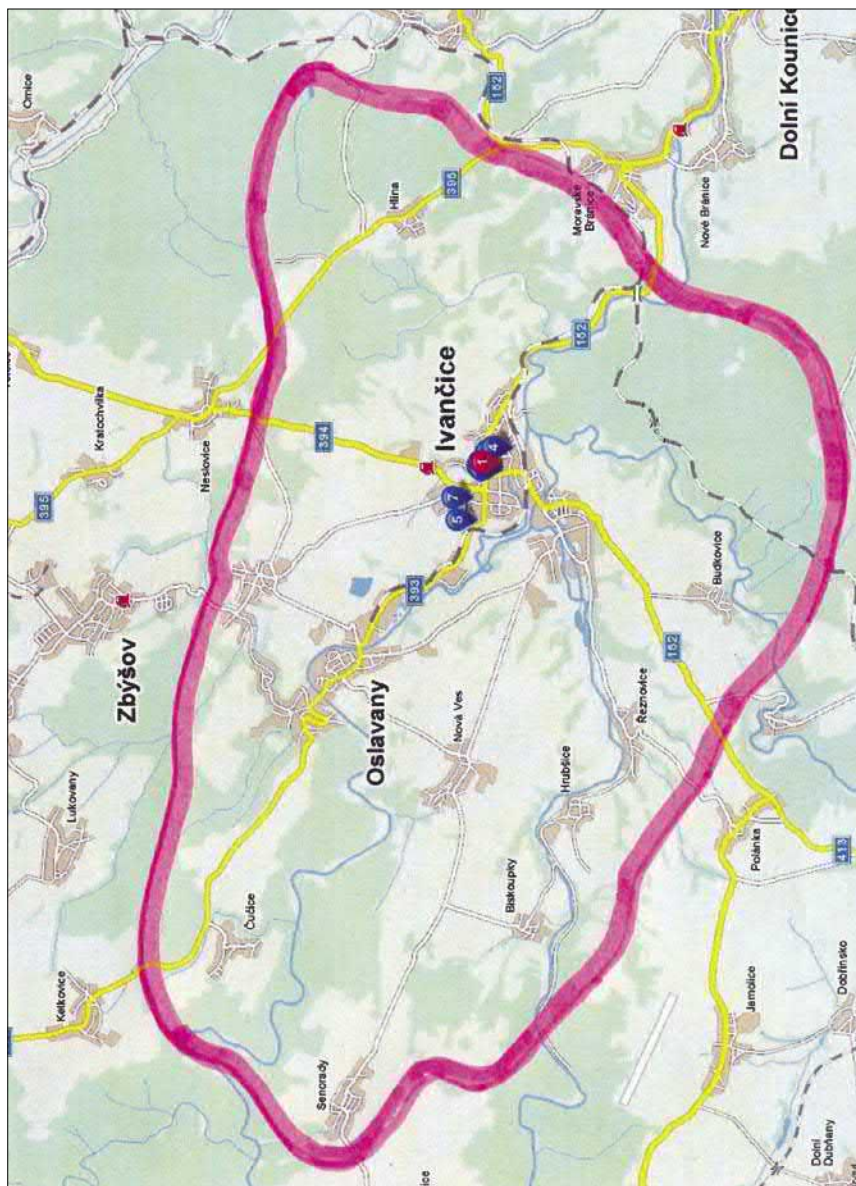
ALMANACH

100 LET

**ORGANIZOVANÉHO VČELÁŘENÍ
V IVANČICÍCH A OKOLÍ**

VČELAŘSKÉ ÚZEMÍ VČELAŘŮ IVANČICKÉ ORGANIZACE

100 LET

ORGANIZOVANÉHO VČELAŘENÍ
V IVANČICÍCH A OKOLÍ

1911–2011

Ivančice – jaro 2011

ALMANACH ke 100. výročí založení spolku v Ivančicích

zpracovala skupina včelařů, členů přípravného výboru ve složení:

Miroslav Pokorný

Karel Novotný

Jiří Vítámvás

Ing. Aleš Stýskalík

Jindřich Budil

Jiří Voborný

Korekce a vedení skupiny: Ing. Jan Maloch

Autor obálky: Bohumil Zimmermann

Vytiskla: Tiskárna Gloria, Tyršova 266, 665 01 Rosice

SRPEN 2011

Vážení čtenáři,

jsem rád, že mohu i já svým skromným dílem přispět k oslavě stého výročí založení včelařského spolku v Ivančicích. Velmi si vážím lidí, kteří svou činností přispívají významným způsobem k udržování krajiny.

Včelařství je jeden z mála oborů lidské činnosti, který svým působením nenarušuje a nezhoršuje životní prostředí. Člověk dostává z přírody produkty, aniž by jí cokoli bral. Včela a krajina k sobě neodmyslitelně patří. Svou opylovací činností na kvetoucích rostlinách se aktivně podílí na uchování rozmanitosti zeleně pro další generace. Bez včel bychom na zahradě neměli ovoce, zemědělci by neměli dostatečnou úrodu, vyhynuly by spousty vzácných planě rostoucích rostlin a krajina by radikálně změnila svůj ráz.

A je třeba i říci, že kromě včely medonosné neexistuje žádná jiná, člověkem chovaná skupina zvířat, kterým by člověk pro svoje využití bral zásoby krmiva pro jejich příští generaci.

I z chování včelího světa by si lidé měli vzít příklad. Kdyby tak dynamicky umělo reagovat na změny každé lidské společnosti, stát, obec, firma, jak by se nám asi žilo? Všechno záleží na receptorech citu, na tom, jak dokážeme vnímat realitu a předpovídat vývoj. Včely si spoustu znalostí nesou ve své genetické výbavě a lidé to zase možná mají napsáno v historii, neboť ta se až příliš často opakuje. Anebo jiný příklad. Kdyby si každý z nás vybral svou úlohu, která by přinášela něco celému našemu společenství a konal ji řádně a svědomitě. Kdyby si tak každý z nás uvědomoval až do svého skonu své povinnosti vůči matce a otci, jistě by bylo méně nenávisti, osamělých rodičů a rozvrácených rodin.

V přírodě bychom měli hledat inspiraci a všemi způsoby ji chránit, protože z ní pocházíme. A co se týká včelíček, i to neodmyslitelné žihadlo k tomu patří.

Naším včelařům chci poděkovat za to, co pro přírodu, ale i pro nás všechny dělají. Je třeba si vážít jejich práce, která je pro ně i největší zálibou. Zálibou, před kterou hluboce smekám a přeji jim všechno nejlepší.

MUDr. Vojtěch Adam, starosta města

Vážení přátelé,

v letošním roce si naše základní organizace Českého svazu včelařů připomíná 100. výročí organizovaného včelaření na Ivančicku. Za 100 let činnosti je nutné vidět mnoho práce a obětavosti včelařů a funkcionářů, ale také potřebu našich předků sdružovat se a řešit své záležitosti společně. V dnešní přetechnizované a uspěchané době, kdy se komunikace mezi lidmi zhoršuje, motivace sdružování stojí přinejmenším za zamyšlení. I v současnosti včelaři potřebují svoji organizaci pro spolkovou činnost, společně postupovat v tlumení nemocí, pro vzdělávání, obhajobu svých zájmů a v neposlední řadě pro propagaci své činnosti a významu chovu včel pro celou společnost.

V počátcích mé profesní kariéry včelaře jsem pracoval u Lesního závodu Rosice na polesí Hlína jako včelař. Obsluhoval jsem 100 a později 180 včelstev. V této době jsem byl členem ZO ČSV Ivančice. Mé působení na Ivančicku bylo krátké (1968–1971). Státní lesy snižovaly stavy včelstev. I se včelstvy jsem byl „prodán“ a odstěhován na Tachovsko, kde jsem vedl včelařský provoz s tisícem včelstev. Byl jsem začínající profesionál a ze spolkovou činností jsem neměl žádnou zkušenost. Profesní praxí a činností ve strukturách ČSV jsem pochopil podstatu a význam sdružování. Přesto velmi rád vzpomínám na toto období. Bydlel jsem v krásném prostředí spjat s přírodou a mezi lidmi, kteří mně vždy ochotně pomohli.

Chov včel je krásná činnost, náročná, ale velmi potřebná. Včela je součástí přírody a ta se bez včel neobejde. Stejně tak zemědělská výroba. Proto patří poděkování vám všem, kteří jste pokračovatelé staleté tradice v organizované včelařské činnosti na Ivančicku. Přeji vám mnoho spokojenosti, včelařských úspěchů a ať se vaše spolková činnost i nadále úspěšně rozvíjí.

*Ing. Josef Mandík
předseda ČSV*

Z historie včelařských organizací na Moravě

Tak jako každý jiný obor lidské činnosti prodělal svůj vývoj, tak tomu bylo i ve včelařství.

Ve vývoji našeho včelařství rozlišujeme období:

1. Sběrné (lovecké)
2. včelaření lesní (brtnické)
3. včelaření rolnické (domácí)
4. včelaření racionální, které nastoupilo svou cestu v polovině osmnáctého století

Konec osmnáctého a devatenácté století charakterizují události technického rázu, např. vynálezy dokonalejších úlů, rozběrného díla, mezistěn, medometu apod. Včelařství se tak dostává na vyšší úroveň. Poznání života včel umožnilo člověku, aby včely ovládal podle svých záměrů. Dvacáté století přináší poznatky z oblasti biologie včel a včelstev, včelích nemocí a nákaz a pokrokové ošetřování včelstev v modernějších úlech.

Pokrokoví včelaři se chtěli vedle své práce u včel také sdružovat v organizačních celcích, tj. ve včelařských spolcích. Proto také mnozí z nich vynakládali nezměrné úsilí směřující k založení včelařského spolku na Moravě. Pro tuto činnost nebyla v té době vhodná doba, neboť jakékoliv spolčování českého živlu bylo nežádoucí. Přesto se však po dlouhé snaze trvající více než 50 roků dočkali první včelařské organizace. 24. listopadu 1854 byl v Brně založen včelařský odbor Moravsko-Slezské hospodářské společnosti, vedle odboru hedvábnického a pomologického.

O obrodu včelařského života na Moravě se v té době postaral především Dr. František Živanský (1817–1873), který patřil k nejbližším spolupracovníkům G. R. Mendela, zakladatele genetiky a průkopníka racionálního včelaření. Záslouhou práce Živanského získal odbor velké vážnosti u vedoucích hospodářské společnosti i v cizině a značně vzrostl počet členů. V roce 1886 se dostalo odboru

velké cti zorganizovat v Brně sjezd rakouských a německých včelařů. Tento sjezd je památný tím, že na něm František Hruška po předvedl medomet vlastní konstrukce, u níž bylo poprvé v historii včelařství použito odstředivé síly k těžbě medu.

Krátce po uskutečnění sjezdu byla uvedena do života rámková míra 10 palců, tj. 25 cm. Začaly se objevovat první dovozy matek zahraničních plemen (mezi nimi i včela kraňská, tzv. krajinka), ale také první snahy v oblasti plemenného chovu a budování oplozovacích stanic. V té době vychází první odborné včelařské časopisy, na Moravě od r. 1867 Včela brněnská. V roce 1868 se ze včelařského odboru stává „Samostatný spolek včelařů moravských“. Ten pak byl v roce 1898 změněn na „Zemský ústřední spolek včelařský pro markrabství Moravské v Brně“. V roce 1899 se mění název časopisu „Včela brněnská“ na „Včela moravská“ a stává se časopisem ústředním. Ve svém prvním čísle se obrací na včelaře, aby se přihlašovali k ústřednímu spolku.

Na Moravě byly v následujících letech zakládány další spolky, v roce 1900 v Dolních Kounicích, 1901 v Rosicích a Tišnově, 1906 ve Střelcích, 1911 v Ivančicích a mnoho dalších. Podle stanov ústřední včelařský spolek sdružoval členy přímé, tedy jednotlivce, a vedle nich nové včelařské spolky. V důsledku rostoucího počtu nových spolků docházelo mezi ústředním spolkem a pobočnými spolky ke sporům, hlavně v otázkách počtu zástupců v ústředním spolku. V roce 1911 se rozpory vyhroutil natolik, že bylo založeno další zemské ústředí samostatných spolků včelařských pro Moravu v Olomouci. Tento stav trval až do roku 1925, kdy opět splynulo se zemským ústředím moravským.

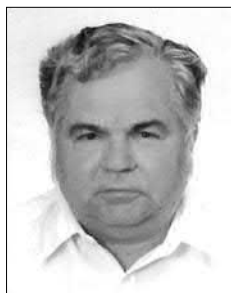
S příchodem první světové války byly obavy o zachování úrovně včelařství. Tyto obavy se nenaplnily a po válce nastal čilý včelařský ruch, který se postupně rozvíjel až do dnešní podoby. Včelařské spolky na celé Moravě začaly obnovovat svoji činnost a vychovávat novou generaci odborníků včelařů a chovatelů matek. V roce 1920 byl schválen návrh na zrušení přímého členství. Podle nových stanov Ústředí sdružovalo pouze včelařské spolky. Příмым členům bylo navrženo, aby se rozešli do místních spolků podle bydliště. Včelařům z Brna a blízkého okolí bylo doporučeno, aby založili nový spolek.

V roce 1925 byla vytvořena „Družina přátel plemenného chovu včel“. Členy této skupiny se stali i členové ivančického spolku Ferdinand Liška a Karel Adamec. Činnost držiny byla ochromena příchodem druhé světové války. Tento systém se velmi osvědčil a úspěšně fungoval dlouhá desetiletí přes všechny administrativní peripetie až do období po druhé světové válce. V závislosti na státoprávním uspořádání se pochopitelně několikrát měnily názvy a územní působnosti ústředních spolků či ústředí včelařských spolků v Čechách i na Moravě. Moravský ústřední spolek po celou dobu své existence vydával spolkový časopis s názvem „Včela Moravská“. Snahy o obnovu činnosti ústředí včelařských spolků byly po roce 1948 administrativně ukončeny. V průběhu let 1950 až 1957 probíhal proces transformace do podoby jednotné celostátní organizace, začleněné do tehdejší Národní fronty s názvem Československý svaz včelařů v roce 1957. Z této doby existuje velmi málo písemných podkladů a na historika, který by ji zmapoval dokud ještě žijí pamětníci a existují záznamy v archivech spolků, teprve čeká. Původní spolky se staly základními organizacemi a dnešní Český svaz včelařů v této podobě existuje a vyvíjí činnost dodnes.

Mgr. Novotný, Karel

Slovo úvodem,

*Miroslav Pokorný,
předseda organizace*

tento almanach je vydán u příležitosti významného výročí pro naši základní organizaci včelařů. V listopadu si připomeneme 100. výročí založení a nepřetržité činnosti včelařské organizace v našem městě a jeho okolí. Kromě tohoto almanachu chceme ještě uspořádat včelařskou výstavu pro včelaře a širokou veřejnost ve dnech 14. 10. až 6. 11. 2011 ve výstavních prostorách památníku Alfonse Muchy v Ivančicích. Naším cílem je ukázat a seznámit širokou veřejnost ne-

jen s historií včelařství ale i se současnými metodami včelaření, jeho významem a přínosem pro celou společnost.

S touto osvětovou činností jsme již začali prostřednictvím Ivančického Zpravodaje, ve kterém od začátku roku seznamujeme veřejnost s činností včelařů. Tím, že rozvíjíme naše racionální pokrokové včelařství, zdokonalujeme technologie ošetřování včelstev, vylepšujeme úly, modernizujeme vytáčení medu, rozchováváme kraňskou včelu, tlumíme nákazy a nemoci včely medonosné a kočováním pomáháme zvyšovat zemědělské výnosy, podílíme se na ochraně přírody a snažíme se o výchovu nových včelařů hlavně z řad mládeže – to vše je a byla práce dobrovolných funkcionářů na všech stupních svazových orgánů, kteří své dovednosti dávají ve prospěch našeho včelařství.

Jak to začalo a jak to je

U nás na Ivančicku vznikl „Pobočný včelařský spolek pro Ivančice a okolí“. U jeho zrodu stál učitel pan Bohumír Němec, člen ústředního včelařského spolku v Brně. Ten oslovil pokrokové včelaře z Ivančic a dohodli se, že svolají na den. 26. listopadu 1911 první valnou hromadu zájemců o členství ve spolku. Této valné hromady se zúčastnilo 29 oslovených včelařů.

Valná hromada se sešla a pro své jednání si zvolila pracovní předsednictvo – předsedou byl pan Bohumír Němec, místopředsedou pan Karel Adam a zapisovatelem pan František Hejtmánek. Ve svém vystoupení pak pan Bohumír Němec zúčastněným vysvětlil, proč by se měli včelaři sdružit, že každý včelař najde ve spolku ochranu, pomoc a možnost pojištění a možnost odběru časopisu Včely moravské.

Dále členy valné hromady seznámil se zněním stanov pro Pobočný spolek. Přečetl bod po bodu a všechny rozebral. S návrhem stanov všichni přítomní souhlasili a rozhodli se pro založení spolku. Následovaly volby do výboru nového spolku. Přáním všech přítomných bylo, aby předsedou spolku byl pan Bohumír Němec. Ten ovšem funkci odmítl. Do výboru „Pobočného spolku“ byli zvoleni:

Z Ivančic   Osvald Kapler, Jan Liška, Bohumír Němec
Z Oslavan   Jan Zobač
Z Nové Vsi   Raimund Kolouch
Z Budkovic   Karel Knotek
Z Hrubšic   Antonín Hošek
Náhradník byl z Letkovic Václav Bartůněk

Po krátké poradě nově zvoleného výboru byli zvoleni do funkcí:

Předseda spolku   Jan Liška z Ivančic
Místopředseda spolku   Raimund Kolouch z Nové Vsi
Jednatel spolku   Osvald Kapler z Ivančic

Za zástupce pobočného spolku pro Ivančice v Ústředním spolku v Brně byl navržen Bohumír Němec.

Následovala rozprava k vlastní činnosti spolku, jednalo se o převodu členů z Ústředního spolku Moravského do místního Pobočného spolku. Včelaři byli také vyzváni k získání nových členů - protože ne všichni byli přítomni. V závěru bylo rozhodnuto o svolání mimořádné valné hromady, a to na 10. prosince 1911 do Besedního domu v Ivančicích. Návrh programu mimořádné valné hromady byl následující:

- Čtení zápisu z první valné hromady
- Registrace nových členů
- Stanovení členského příspěvku
- Přihlášky k pojištění včelstev
- Žádosti členů o cukr
- Schválení delegáta pobočného spolku na vanou hromadu Ústředního spolku v Brně
- Rozprava

V prosinci se tedy sešla mimořádná valná hromada. Jednání zahájil předseda Jan Liška – přivítal přítomné a seznámil je s programem. Na návrh jednatele Osvalda Kaplera byla provedena prezence a seznam byl doplněn o nové přihlášky, takže členy pobočného spolku byli následující včelaři:

Z Ivančic:

Jan Liška	Josef Nováček	Inocenc Švéda
Osvald Kapler	Ferdinand Nováček	Karel Chmelíček
Bohumír Němec	Vincenc Šrott	František Nováček
František Dudáček	Vincenc Blížkovský	Raimund Kapler
Josef Kofroň	František Řezáč	Emanuel Helar
Klement Adam	Antonín Husák	Robert Malec
Lambert Faith	František Mucha	

Z Němčic:

Karel Zdražil	Jan Zdražil	Stanislav Zdražil
František Hejtmánek		

Z Letkovic:

František Košíček	Václav Nešpůrek	Václav Bartůněk
Karel Adam	František Blažek	

Z Oslavan:

František Hájek	Jan Novotný	Antonín Kurcsbuchler
Jan Bartůněk	Jan Špiřík	Josef Rumreich
Jan Zobač	Josef Vyhnálek	Antonín Doležal

Z Nové Vsi:

Raimund Kolouch	František Karásek	Inocenc Kolouch
-----------------	-------------------	-----------------

Z Řezovic:

František Kučera	Jan Kučera	
------------------	------------	--

Z Hrubšic:

Antonín Hošek

Z Budkovic:

Karel Knotek	Jan Šlapanský	František Dvořáček
Martin Jursa		

Z Hlíny:

Jan Průša

Celkový počet členů Pobočného spolku byl tedy 49 včelařů. Po této evidenci následovalo jednání programu. Roční spolkový příspěvek byl jednomyslně stanoven na 1 korunu. Následovaly přihlášky členů na pojištění včelstev a všichni se rozhodli k odebrání časopisu Včela moravská. Dalším bodem programu bylo sepsání členů, žádajících cukr na krmení včelstev pro jaro 1912. Včelaři dohromady zažádali o 300 kg cukru.

Za delegáta na valnou hromadu Ústředního spolku v Brně byl potvrzen Bohumír Němec.

V rozpravě upozornil pan učitel František Hejtmánek z Němčic včelaře na různá práva včelařů podle patentu Tereziánského, který dosud platil. Ivančický spolek se tak stal pátým nejstarším na Brněnsku. Činnost se zdárně rozvíjela, spolek se zúčastňoval a sám pořádal včelařské výstavy i různé kurzy – chov matek, či kurzy o využití medu v domácnosti. V roce 1919 se jeden takový kurz konal v Besedním domě – sešlo se na něm přes 80 účastníků z celého kraje. Kurs Tehdy řídila paní Růžena Kaplerová, cukrářka z Ivančic. Potřebné suroviny darovali někteří členové spolku, jiné byly zakoupeny. Kurz byl velmi zdařilý – výrobky se rozprodaly jak účastníkům kurzu, tak veřejnosti.

Takto se věhlas spolku rozšiřoval, zvyšoval se počet členů a obcí a postupně spolek sdružoval včelaře z obcí 3 hejtmanství a byly to:

Alexovice	Biskoupky	Budkovice
Čučice	Hlína	Hrubšice
Jamolice	Ketkovice	Kladeruby
Letkovice	Lhánice	Jezeřany
Mohelno	Moravské Bránice	Nová Ves
Němčice	Neslovice	Oslavany
Padochov	Polánka	Rapotice
Rokytná	Řeznovice	Senorady
Sudice.		

Z důvodů rozsáhlosti spolku byla v Čučicích založena odbočka pro vzdálené členy – předsedou odbočky byl pan Kratochvíl z Čučic a jednatelem řídící učitel pan Lysák. Ve dvacátých letech začal spolek úzce spolupracovat s Okrašlovacím spolkem v Ivančicích. Po dokončení železniční trati z Moravských Bránic do Ivančic oba

spolky společně osévaly náspy vičencem, bílým jetelem, akáty, dále se vysazovaly lípy a jiné vhodné stromy a keře, zajišťující včelstvům pastvu a zlepšující životní prostředí. V těchto letech bylo také rozhodnuto o založení spolkové chovatelské stanice. Bylo usneseno, aby byla v Ketkovicích na včelíně u pana lesního Hnikelmana. Byla vybavena potřebnými pomůckami a chovný materiál byl získán od pana Zásměty z Pocoucova od Třebíče – cena jedné matičky od něj byla 24 korun a spolek jich tehdy zakoupil 10 ks. Bylo rozhodnuto, že členové, kteří dodají do stanice včelí roj, dostanou za něj jednu vychovanou matičku. Pan Zásměta se uvolil pomoci radou a kontrolou stanice. Vychované matičky spolek prodával za 20 korun. V roce 1926 se stanice kvůli nemoci pana Hnikelmana stěhuje do Ivančic na včelín pana Ferdinanda Lišky, který byl v Malinovém žlebě na Réně. Vyšlechtěné matky získaly věhlas a pod názvem Ivanka byly rozšířeny po celé Moravě a tím stoupla vážnost Ivančického spolku a pana Lišky. V roce 1925 bylo rozhodnuto na valné hromadě, že se založí spolková knihovna. První knihy darovali sami včelaři, ostatní se v průběhu dalších let dokupovaly, dále byly vyvazovány jednotlivé ročníky časopisu Včely moravské. Část těchto časopisů se zachovala dodnes.

V roce 1937 bylo na jedné výborové schůzi usneseno to, že výborové schůze spolku se budou konat vždy v první pondělí v měsíci. Lze říct, že toto usnesení platí dodnes.

Zdárny rozvoj včelařského spolku byl přerušen v roce 1939 obsazením Československa nacistickým Německem. Na dobu 6 let byla téměř utlumena organizační činnost spolku, snížily se značně početní stavy včelstev a včelařů.. Dokonce v závěru války v roce 1945 byly spolkové místnosti přeměněny na německý vojenský lazaret a tím byla zničena spolková knihovna. Část se jí podařilo zachránit. V roce 1949 došlo k reorganizaci spolku – obce Jamolice, Polánka a Rokytná přešly do spolku v Moravském Krumlově. Obce Kladeruby, Lhánice, Mohelno a Senorady z důvodů špatného spojení založily vlastní spolek v Mohelně. Obce Ketkovice, Rapotice a Sudice přešly do Rosického spolku. Obce Jezeřany a Moravské Bránice přešly do spolku v Dolních Kounicích. V Ivančickém spolku tak zůstaly obce: Alexovice, Biskoupky, Budkovice, Čučice, Hlína, Hrubšice, Letkovi-

ce, Němčice, Nová Ves, Oslavany, Padochov, Řeznovice a Ivančice. Celkem to tedy bylo 13 obcí s 80 členy a ti v té době obhospodařovali 625 včelstev.

Začátkem 50. let pod vlivem ekonomicko – politické situace ve společnosti byly včelařům stanovené dodávky medu. Tím, že včelaři dostávali levnější cukr – 2 kg na včelstvo, bylo jim určeno, aby odevzdali 1,4 kg medu ze včelstva. Byla to velmi složitá doba a velké problémy pro včelaře, protože probíhaly namátkové kontroly ONV či KNV na včelínech. Členové spolku měli také za povinnost dodávat určité množství rojů pro státní sektor – JZD. Bohužel z těchto let se zachovalo velmi málo materiálů – zápisů a zpráv. V této době začala vznikat Jednotná zemědělská družstva. Vybavení, technika, způsoby ošetřování plodin nebyly na takové úrovni jako dnes. Škůdci na řepce se v té době ničili zaprašováním chemickými prostředky a tím vznikaly značné škody na včelstvech. Jako příklad uvádím: družstvo tehdy navrholo včelařům, aby se lán řepky ošetřil tak, že jej včelaři projdou s deskou natřenou melasou, na kterou se blískáčci nalepí, nebo spadnou na zem. Včelaři se tehdy dohodli – bylo to 6. 5. 1952 – že v 6hodin večer s úsekářem družstva Karlem Haičmanem takto řepku ošetří. Jaký byl výsledek nevím, ale srovnejte tento způsob ošetření s ošetřením dnešním.

V polovině 50. let začínají družstva požadovat po včelařích přísuny včelstev k osetým polím – začíná se rodit kočování. Nejprve se kočovalo tím způsobem, že včelstva byla uložena na paletách, zpravidla po 4 úlech a ty se převážely a umísťovaly do polí. Byla to značně těžká a namáhavá práce. Průkopníkem přísunu včelstev paletovým způsobem byl v našem spolku pan František Sova, která takto přisouval 16 včelstev na 4 paletách. V první polovině šedesátých let se začaly budovat kočovné vozy, jaké známe dodnes. Začíná se rozvíjet spolupráce mezi zemědělskými družstvy a kočujícími včelaři.

V roce 1957 v červenci přešly včelařské spolky do vznikajícího Československého svazu včelařů a tak i u nás vznikla základní organizace včelařů. Základní organizace tehdy měla 94 členů a ti obhospodařovali 774 včelstev, dále byly členy organizace 3 Jednotná zemědělská družstva a to Čučice, Letkovice a Padochov, každé s 35 včelstvy.

V organizaci v průběhu její činnosti pracovali žákovské kroužky mladých včelařů, a to dva při Základní škole v Ivančicích pod vedení p. učitele Rostislava Muchy. Jeden kroužek pracoval při pionýrské organizaci, další byl v dívčím dětském domově a poslední byl založen při Střední zemědělsko – technické škole a jeho vedoucím byl pan Karel Novotný.

Včelařský kroužek SZTŠ Ivančice na návštěvě v Medlově u otce jednoho z žáků, člena kroužku. Kroužek vedl Mgr. Karel Novotný.

V 60. letech je naše organizace na vzestupu, přibývá nových členů. Základní organizace pořádala 3 a více přednášek v roce – ať už je přednášeli vyspělí včelaři, nebo známí učitelé včelařství, jako byli ing. Savin, Rasocha a jiní. Každý rok také organizace pořádala včelařský zájezd, jezdilo se po celé republice. Zájezdy byly spojeny jak s návštěvami různých pamětihodností, tak ale hlavně s návštěvami včelínů známých včelařů. Iniciátorem těchto zájezdů byl pan František Kocáb. Některé schůze výborů probíhaly formou exkurze a besedy na včelínech funkcionářů základní organizace – například pánů Františka Kocába, Františka Boka, Oldřicha Herzána a dalších.

Beseda včelařů u přítele Ferdinanda Lišky. Ferdinand Liška-menší před plemenáčem, provádí výklad.

V 70. roce se stal členem naší organizace nynější předseda Ústředního výboru Českého svazu včelařů přítel ing. Josef Mandík – pracoval jako adjunkt v lesním závodě Rosice na polesí Hlína a tam měl také umístěna svá včelstva. Aktivně se zapojil do činnosti organizace chovu včelích matek. Pokusně prováděl odběry včelího jedu. Svou činnost u nás ukončil na jaře roku 1972, kdy se odstěhoval do Tachova.

V těchto letech se také začalo budovat v blízkých Rosicích kulturní včelařské středisko a včelařský skanzen. Na budování střediska se podíleli členové okolních organizací formou brigád. Členové naší organizace tam odpracovali 240 brigádnických hodin. Dále se naši členové zapojovali do akcí „Z“, pořádaných v jednotlivých obcích a odpracovali na nich mnoho brigádnických hodin – například při výstavbě mateřské školky Velox na Chřestové ulici, při budování prodejny potravin u Malého nádraží apod. Také jsme v tomto období vysázeli mnoho keřů pro zlepšení včelí pastvy.

V roce 1972 připravila a uskutečnila základní organizace velkou včelařskou výstavu k 60. výročí vzniku organizace. Vystavovaly se

Včelaři, členové výboru a důvěrníci, spolehlivý článek tehdejší národní fronty. Po slavnostním zasedání v prosinci 1974 na MNV Ivančice.

Horní řada zleva: Sova, prof. Mucha, Kratochvíl, Novotný, Bok, Bureš, Hošek, Bureš J., Košťál, Procházka, Mucha Zd.

Spodní řada zleva: Tichý, Baláž, Bureš Jar., Kocáb, Herzán, Pavlovský Švehla.

Skupina děvčat, která ve dnech 21–23. 7. 1972 absolvovala kurz pečení medového pečiva na Internátě SZTŠ, pod vedením odborné učitelky, na obrázku sedící v první řadě s kyticí na klíně a členkou na hlavě. V poslední řadě vpravo Mgr. Karel Novotný - měl kurz na starosti.

a prodávaly se různé včelařské potřeby a pomůcky, různé druhy medu, pylu apod. Před výstavou proběhl také kurs medocukrového pečiva pod vedením paní Ryšavé z Ořechova. Kurs se konal ve školní jídelně SZTŠ. Vystavované pečivo bylo prodáno během výstavy. Výstava měla velkou odezvu jak mezi členy, tak u široké veřejnosti. Mnohý z návštěvníků výstavy pak začal s chovem včel.

V polovině 70. let měla také naše organizace nejvíc členů a to 178 a ti pečovali o 1512 včelstev. Od té doby se počet včelařů snižuje i když počet včelstev zůstává stejný, ba naopak se v posledních letech zvyšuje.

Na začátku 80. let nám včelařům přibyl nový velký problém a to napadení včelstev roztočem Varoa Jakobsoni. Nejprve se včelstva, u kterých se varoáza objevila, utrácela, po objevení léčiv se začala včelstva léčit, a to fumigací a aerosolem. V naší organizaci jsme zaznamenali první nález roztoče Varoa Jakobsoni v roce 1985 a to u přítele Josefa Lišky. Ošetření bylo provedeno tak, že na jaře se vyřezal všechen zavíčkovaný plod a včelstva se následně fumigovala páskou. Na podzim se včelstva 3x fumigují a koncem ledna se odebírají vzorky na vyšetření. Pro zkvalitnění ošetření včelstev naše organizace v letech 1987–88 za finanční podpory celé členské základny zakoupila 3 aerosolové vyvíječe a 3 motorové kompresory, které slouží všem včelařům organizace pro druhé a třetí podzimní ošetření včelstev. V roce 1991 jsme poprvé u pozitivních včelstev při jarním ošetřování prováděli nátěr včelího plodu léčivem Mavrik.

Bohužel druhotným znakem Varoa Jakobsoni je možný výskyt moru včelího plodu. Po dobu 25 let se nám tato nemoc vyhýbala při včelaření s varoázou, až při jarním vyšetření měli v roce 2009 byl zjištěn ve smíšeném v vzorku přítele Tůmy z Nové Vsi mor včelího plodu. Následoval nový kontrolní odběr a ten nákazu potvrdil. Následovala likvidace celého stanoviště – včelstev, úlů a ostatního včelařského zařízení spálením, a to 1. 4. 2009 za účasti včelaře, zdravotního referenta, předsedy organizace, veterinárního lékaře a hasičského sboru.

Po této likvidaci ohniska moru včelího plodu se výbor rozhodl provést kontrolní vyšetření vyhlášeného ochranného pásma formou psaníček. Tyto byly do včelstev vloženy 12. 4. 2009. Po jejich odebrá-

V listopadu roku 1971 provádějí vizuální kontrolu zdravotního stavu včelstev na stanovišti přítele Meceroda Mgr. Karel Novotný a František Bok.

ní a vyšetření bylo bohužel objeveno druhé ohnisko moru včelího plodu opět v Nové Vsi a to u důvěrníka přítele Žaluda. Opět došlo k likvidaci celého stanoviště. Při jarním vyšetření v roce 2010 bylo podezření na další 4 stanoviště, ale toto podezření se po kontrolních nových vyšetřeních nepotvrdilo a v současné době je organizace čistá – bez moru.

Ještě bych se chtěl vrátit k chovatelské práci našich členů. Rozchov včelích matek pod názvem Ivanka, který úspěšně prováděla rodina Liškova za II. Světové války upadl a po válce již nedosáhl takového věhlasu, jako před ní. V dalších letech na tuto činnost navázali přátelé František Bok a Jiří Vítámvás, kteří měli registrované chovy matek a prováděli i inseminaci matek. Oba rozchovávali včelu kraňskou Carnika – Trojsek a Pešec. Postupem doby, po přednáškách a praktických ukázkách se chovu pro vlastní potřebu věnuje více včelařů, zvláště kočovníků.

V 90. letech přátelé Vítámvás a Pokorný dovezli a začali rozchovávat kraňskou včelu od přítele Wintra z Rakouska. Při zpětném pohle-

du lze říct, že potomci těchto matek se projevili na lepších výnosech našich včelstev. V roce 2010 jsme navázali kontakt se včelaři ve Slovinské Radovljici. Slovinsko je místo, odkud pochází naše kraňská včela a my bychom chtěli rozchovat slovinské matky a vyzkoušet výkonnost jejich potomstva..

Dovolte pár řádků k návštěvě ve Slovinsku. V dubnu roku 2010 osm členů naší organizace navštívilo slovinské město Radovljici. Po příjezdu do Radovljice jsme si prohlédli střed města a navštívili jsme místní včelařské muzeum. Slovinský včelařský svaz vznikl před 130 lety a má 200 včelařských družstev - tyto družstva jsou obdobou našich základních organizací. Ve vlastní Radovljici je včelařské družstvo, které má 30 členů a ti obhospodařují 800 včelstev. Nadmořská výška v Radovljici je asi 500 m nad mořem.

Druhý den jsme navštívili historický včelín zakladatele slovinského včelařského svazu Antona Janše. Pak jsme šli na návštěvu k míst-

Delegace včelařů z Ivančic v Radovljici. Zleva doprava přátelé: Emil Heteš, Jiří Vítámová, Stanislav Kubálek ml. Miroslav Pokorný, Věra Marsenič-překladatelka, Stanislav Kubálek st, Jan Maloch, Aleš Stýskalík, v pokleku Karel Novotný. V pozadí Městský dům, ve kterém se nachází včelařské muzeum.

ním včelařům. Jako první jsme navštívili včelařství Luznar v Betunii – asi 2 km od Radovljice. Pan Luznar nám ukázal své včelařské produkty – svíčky, mateří kašičku, medové víno a likéry, medové perníčky – vše jsme ochutnali. Prohlédli jsme si jeho provedení včelích rámků, na kterých měl horní a dolní loučku rádiusově vybranou – aby zamezil tmelení, ouška na rámcích měl z umělé hmoty. Další zajímavostí bylo, že zimoval na 11 plástech na studenou stavbu, ale za nimi měl ještě 3 pláсты na teplou stavbu. Pokud má včelstva na místě, tak má v průměru 20 kg medu, když kočuje, je průměr 80 – 120 kg. Místo mezerníků používal hřebeny. Včelstva podněcoval těstem Apifonda z Turecka – bylo velmi jemné konzistence. Pak jsme si prohlédli včelín a včelnici. Zajímavý byl jeho vařák na vosk a ventilátor na fumigaci. Úly měl zhotoveny jen z desek o síle 25 mm, přední stěna byla jen rámeček a na něm překližka - snadno se prohřívá a včely kladně reagují na slunce. První snůšku mají z pampelišek a za řepkou musí kočovat. Chová matky a prodává je za 20 euro.

Před včelínem zakladatele Slovinského svazu včelařů Antona Janše. Stojící vlevo župan Radovljice, Janko Sebastian Skušek.

Naši včelaři na včelnici u přítele Luznara ve Slovinsku. V pozadí včelín, který jsme také pečlivě prohlédli.

Druhým včelařem byl Brano Kozinc – oplozovací stanici má v nadmořské výšce 1200 metrů. Odchovává 300–500 matek za rok, záleží to na počasí. Má 6 původních včelích linií a on sám je už včelař 6. generace v rodině. Kladl důraz na čistotu chovu – do výšky 1200 m se žádné cizí včely nedostanou. Vozí tam nejlepší matky z ostatních stanovišť a nepřibuzná trubčí včelstva. Cena matky je 40 euro. Úly měl dvouprostorové (plodiště + medník), systém stejný jak přítel Luznar. Včelstva měl na velké paletě – kontejneru, ve třech řadách nad sebou, zimoval v plodišti. S oběma včelaři jsme si dohodli možnost nákupu včelích matek a uvidíme, jak se osvědčí v našich podmínkách. Tolik ze zájezdu v Radovljici.

Po celou dobu včelařské organizace stál a stojí v jejím čele výbor organizace, složený z mnoha obětavých členů, kteří řídili a řídí její činnost. Jak šel čas, střídali se členové výboru i předsedové. Za všechny tyto obětavé členy bych chtěl připomenout alespoň ty kteří

Chovná stanice přítele Brano Kozince, významného chovatele matek. I vysoko v horách včelín na paletovém podvozku s klasikou barevných námětů. Pozorně prohlíží Aleš Stýskalík.

vykonávali funkci předsedy od založení spolku po dnešek. Byli to pánové:

➤ Jan Liška	1911–1937	26 roků
➤ Ferdinand Růžička	1937–1937	1 rok
➤ Ferdinand Liška	1938–1955	17 roků
➤ Rudolf Lesonický	1955–1961	6 roků
➤ Oldřich Herzán	1961–1974	13 roků
➤ František Bok	1974–1978	4 roky
➤ František Sova	1978–1981	4 roky
➤ František Kratochvíl	1981–1994	13 roků
➤ Miroslav Pokorný	1994–dosud	17 roků

Při své práci by se výbor neobešel bez obětavé práce včelařských důvěrníků – kteří informují výbor o problémech svého úseku a naopak rozhodnutí výboru přenášejí na své členy. Za tuto práci patří všem funkcionářům minulým i současným velké poděkování.

Dle dosavadních materiálů můžeme také konstatovat, že náš spolek a následně základní organizace měly trvalé zastoupení svými členy ve vyšších spolkových či svazových orgánech, ať už na okresní, krajské nebo ústřední úrovni. Tady bych chtěl připomenout některá jména:

- Bohumír Němec   ústřední spolek v Brně
- Ferdinand Liška   člen chovatelské komise v Praze
předseda krajského výboru v Brně
- Oldřich Herzán   člen okresního a krajského výboru
- Jiří Vítámvás   pasevní referent okresního výboru
člen ústředního výboru
člen racionalizační komise při ÚV
předseda revizní komise při OV
- Miroslav Pokorný   místopředseda a předseda OV
- Miroslav Holý   jednatel OV, krajský koordinátor
- Josef Benda   místopředseda OV

V roce 2006 byla v rámci reorganizace území krajů české republiky do naší organizace přidělena obec Senorady se 3 včelaři, kteří měli 17 včelstev. Na žádost těchto včelařů, že zůstanou členy Mohelské organizace a u nás budou mít svá včelstva – budou u nás tedy registrovaní – výbor naší organizace přistoupil. V roce 1990 získaly základní organizace status právnické osoby, to znamená, že se ekonomicky osamostatnily a do názvu nám přibyl přívlastek občanské sdružení. Současný název tedy zní:

„Základní organizace ČSV Ivančice, občanské sdružení“

Stav základní organizace v jubilejním roce 100. výročí založení včelařského spolku pro Ivančice a okolí v roce 2011:

Současná základní organizace Ivančice má 95 členů a ti obhospodařují 1717 včelstev, z toho jsou 3 členové bez včelstev. Na území organizace máme jednoho neorganizovaného včelaře a ten má 27 včelstev. V organizaci máme 6 registrovaných včelařů a ti mají na našem území 43 včelstev. V organizaci máme 26 kočovníků a ti mají 41 kočovných vozů a v nich 758 včelstev, z toho 12 včelařů pravidelně kočuje s 534 včelstvy.

Majetkem organizace jsou 4 benzinové kompresory + 4 aerosolové vyvíječe a trezorová skříň na archiválie.

V roce 2010 jsme vyprodukovali 8 500 kg medu, vyprodukovalo se 711 kg včelího vosku, vychovali jsme 153 včelích matek.

Průměrný věk členů organizace je 57 roků. Členská základna je složena většinou z mužů, v organizaci máme pouze 3 ženy.

Složení organizace dle počtu chovaných včelstev:

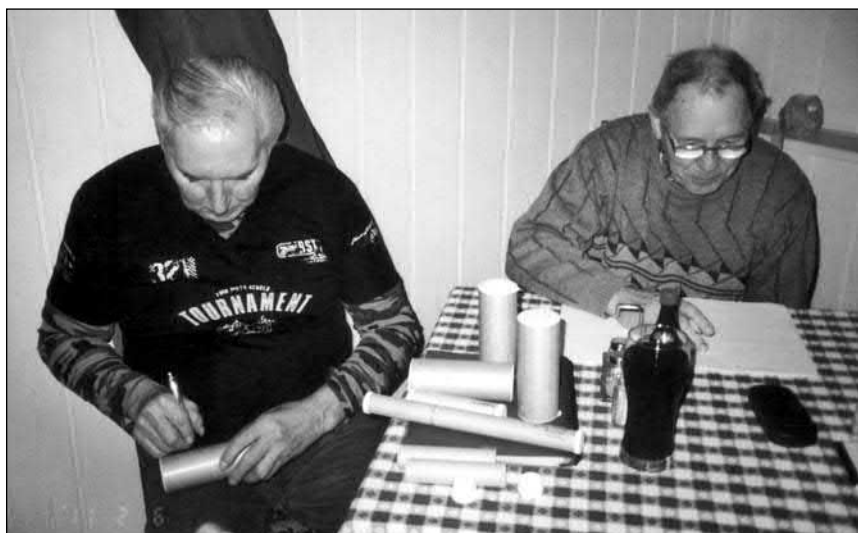
1	–	5 včelstev	21 včelařů
6	–	15 včelstev	35 včelařů
16	–	30 včelstev	17 včelařů
31	–	50 včelstev	18 včelařů
51 a více včelstev			4 včelaři

V čele organizace stojí výbor ve složení:

Předseda	Miroslav Pokorný
Místopředseda	Ing. Jan Maloch
Jednatel	Ing. Aleš Stýskalík
Pokladník	Jiří Voborný
Zdravotní referent	Jaroslav Sigmund
Kočovní referent	Jiří Vítámvás
Hospodář majetku	Stanislav Kubálek st.
Člen výboru	Miroslav Holý

Revizní komise:

Předseda	Josef Benda
Člen	Václav Jelínek
Člen	Karel Novotný

Leden 2011: přítel Jindřich Bučil, člen výboru a důvěrník provádí zápis z jednání výboru a přítel Jaroslav Sigmund, zdravotní referent, připravuje tubusy k odběru měli.

Únor 2011: výbor, předseda Mirek pokorný provádí záznam do svého diáře a přítel Jiří Vítámoas připravuje vzorky své měli k odevzdání.

Organizace je rozdělena do 13 úseků a v čele každého je důvěrník.

Biskoupky + Senorady počet včelstev 132

Důvěrník: Josef Benda st.

Přátelé: Ambrůz J., Benda J. ml., Havelka L., Havelka Z., Krýdl J., Řezanina Z., Staník M., Švehla B., Došek A., Hypr J.

Budkovice počet včelstev 71

Důvěrník: Bedřich Řezáč

Přátelé: Čech J., Ludvík V., Kotek P., Procházka J., Řeřucha A., Ing. Šlpanský M., RNDr. Moravec., Ing. Polanská H.

Čučice počet včelstev 72

Důvěrník: Bohuslav Jurka

Přátelé: Bureš J., Dohnal M., Kaška M., Kratochvíl K., Poláková D.

Hlína + Nová Ves počet včelstev 179

Důvěrník: Miroslav Holý

Přátelé: Sedlák K., Ing. Hudec J., Tručka L., Tůma Z., Žalud Z.

Letkovice + Alexovice počet včelstev 100

Důvěrník: Emil Heteš

Přátelé: Lotrek T., Matoušek A., Podracký M., Novák V.

Němčice počet včelstev 145

Důvěrník: Václav Jelínek

Přátelé: Jelínek R., Kolek J., Novák J., Mgr. Staněk T., Šípl M.

Oslavany počet včelstev 110

Důvěrník: Jaroslav Sigmund

Přátelé: Čech M., Gráf P., Hybl V., Křejič M., Milichovský V., Straka J., Škoda J., Šmora J., Žalud J., Krahula J.

Padochov počet včelstev 96

Důvěrník: Stanislav Kubálek st.

Přátelé: Kubálek S. ml., Srnec I.

Řeznovice + Hrubšice počet včelstev 25

Důvěrník: Karel Píca

Přátelé: Ing. Appl J., John J., Kratochvíl J., Kubík A., Sotona F., Tručka B.

Ivančice 1 počet včelstev 369

Důvěrník: Karel Novotný

Přátelé: Brychta J., Drenina m., Eibel M., Kolařík J., Ing. Maloch J., Palarczyk P., Žaloudek K., Vítámvás J.

Ivančice 2 počet včelstev 112

Důvěrník: Ing. Aleš Stýskalík

Přátelé: Dufek J., Haratyk A., Petrovský P., Stýskalík A. ml.

Ivančice 3 počet včelstev 159

Důvěrník: Jindřich Budil

Přátelé: Ing. Brzobohatý J., Gala B., Halada P., Chaloupka O., Kabelka J., Kún J., Maša J., Metelka F., Něnička V., Peichl M., Smejkal J., Vojta J., MUDr. Vágner J., Bc. Tlačbaba J.

Ivančice 4 počet včelstev 140

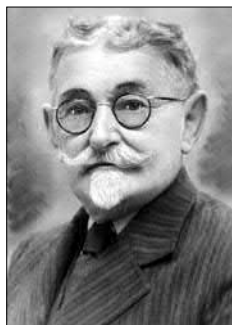
Důvěrník: Jiří Voborný

Přátelé: Kocáb M., Mgr. Kysel M., Mrkvica J., Pokorný M.

Při zpracování této zprávy jsem vycházel z dochovaných zápisů a záznamů. Ne vše je v této zprávě obsaženo, některé události se mohli udát jinak, než bylo zapsáno a to mohou posoudit naši pamětníci.

*Zpracoval a sepsal: Miroslav Pokorný,
předseda organizace.*

Jan Liška 1868–1948

Stal se v roce 1911 prvním předsedou včelařského spolku v Ivančicích. Pracoval jako železničář - pochůzkář, poté traťmistr a velkou část života prožil ve strážním domku na Réně, kde byla železniční stanice. S manželkou Kateřinou vychovali osm dětí, z nichž nejstarší Ferdinand a také Josef pokračovali v rodinné tradici, oba celý život včelařili.

Choval až 70 včelstev, věnoval se chovu matek a byl v té době velmi pokrokovým včelařem, už na začátku 20. století přispíval do včelařského časopisu *Včela moravská*. Med prodával hlavně do Vídně a do Brna.

Dodnes se dochovaly nejstarší původní úly – stojany. Po té velkou část života včelařil v úlech – Budečácích. Po odchodu do důchodu v roce 1928 odstěhoval včely do Ivančic na Krumlovskou ulici do zahrady, kde choval kolem 30 včelstev po boku svých synů. Věnoval se šlechtitelské a chovatelské činnosti, především pro vlastní potřebu a včelaře z okolí, jeho nejproduktivnější včelstva se stala základem chovatelské činnosti syna Ferdinanda (1895–1977), který v chovu matek dosáhl ještě větších úspěchů. Byl jedním ze zakladatelů Oplozovací stanice včelích matek Ivanka, která za dobu činnosti změnila několik stanovišť, naposledy sídlila pod prvním tunelem na Réně. Matky byly známé nejen v Evropě, ale i v Africe. Dodnes jsou známé Liškovy oplodňáčky. Ferdinand Liška byl také dlouholetým včelařským funkcionářem.

Zajímavostí zůstává, že včelaření v rodině zůstalo dodnes. Vnuk Ferdinanda Lišky Aleš včelaří od svých 14let a nádherného koníčka přenesl na svého syna, se kterým se starají o více než 50 včelstev na stanovištích v Němčicích-Démalech a v Letkovicích v Nové Americe. Po Josefovi Liškovi převzal včely jeho zeť Josef Dufek. Aleš Stýskalík st. je dlouholetým funkcionářem ZO, v současné době vykonává funkci jednatele .

*Ing. Aleš Stýskalík,
jednatel*

Okénko včelařských osobností, kteří již nejsou mezi námi

Ferdinand Liška (1895–1977)

V době, kdy jsem v roce 1965 vstupoval do ZO ČSV v Ivančicích, patřil přítel Liška mezi nejstarší členy ZO. Přesto rád předával své zkušenosti zvláště o chovu matek a to ve svém včelíně, nebo na včelínech členů organizace.

Oldřich Herzán (1909–1999)

Dlouholetý předseda ZO a člen OV Brno-venkov. Byl znám tím, že denně vedl meteorologické záznamy a dobu kvetení rostlin a stromů.

František Kocáb (1901–1984)

Vykonával funkci jednatele, zastupoval naši základní organizaci v tehdejší národní frontě a MNV v Ivančicích. Rád fotografoval a věnoval se rozšiřování pylodárných rostlin, keřů a stromků.

František Košťál (1923–2011)

Jednatel ZO. Obětavě docházel za každého počasí z Oslavan na schůze výboru pokud mu to zdraví dovolovalo. Po určitou dobu zastupoval ve funkci předsedy ZO.

František Kratochvíl (1928–2009)

Vykonával funkci předsedy ZO. Jeho zájmy mimo včelaření byla myslivost a rybaření.

Jaromír Bureš (1919–2003)

Jako důvěrník a člen výboru ZO zastupoval členy z Nové Vsi. V roce 1972 se podílel na přípravě včelařské výstavy. Rád pěstoval pylodárné rostliny a rybařil.

Leopold Baláš (1911–1983)

Po dobu své činnosti ve funkci pokladníka ZO vykonával svou funkci pečlivě a svědomitě. Byl vždy nápomocen stávajícímu předsedovi.

František Bok (1914–2002)

Vykonával funkci předsedy a jednatele. Zkušený včelař, který rád předával své zkušenosti zvláště pak z praktických činností při chovu matek. Byl předsedou výboru, který uskutečnil včelařskou výstavu v roce 1972 a hlavní měrou se podílel na přípravě Almanachu.

František Sova (1917–1997)

Vykonával funkci předsedy ZO. Byl jeden z prvních kočovníků, postavil několik kočovných vozů. Velmi intenzivně se podílel na přípravě včelařské výstavy v roce 1972.

Arnošt Wognar (1932–2006)

Dlouhodobě vykonával funkci jednatele organizace s maximální pečlivostí. Včelaření mu bralo všechn volný čas, který dělil s dalším koníčkem, svou zahradou. Intenzivně, každoročně vysazoval v přírodě pylodárné rostliny.

Zpracoval: Mgr Karel Novotný, člen výboru, důvěrník

Okénko současných včelařských osobností naší organizace

Mgr. Karel Novotný, ročník 1935

Začal včelařit roku 1965, dnes se stará o 70 včelstev ve dvou kočovných vozech. Je dlouholetým důvěrníkem, několik volebních období byl zdravotním referentem, zajišťoval výkup medu, byl vedoucím včelařského kroužku a je jedním z prvních kočovníků naší organizace. Má největší včelařskou knihovnu. Ivančické veřejnosti je znám jako výborný hráč a trenér házené.

Jan Bureš, ročník 1936

Včelaři od roku 1974, kdy převzal včelstva od svého otce a také funkci důvěrníka pro Čučice, kterou vykonával víc jak 20 let. Dnes se stará o 20 včelstev, která má na své zahradě v Čučicích.

Jindřich Budil, ročník 1940

Začal včelařit v roce 1966, je dlouholetým důvěrníkem a dnes se stará o 35 včelstev ve dvou kočovných vozech. Svůj největší přínos pro organizaci vidí v tom, že přivedl ke včelaření dva předsedy organizace, svého švagra Františka Kratochvíla a současného Mirka Pokorného.

Jaroslav Sigmund, ročník 1942

Včelaři od roku 1960, dnes má 25 včelstev na své zahradě v Oslavanech. Je zdravotním referentem, víc jako 30 let důvěrníkem pro Oslavany. Jeho druhou láskou je hudba, hraje na harmoniku.

Jiří Voborný, ročník 1944

Včelaři od roku 1972, dnes se stará o 6 včelstev. Je pokladníkem organizace víc než 30 let a dlouhodobým důvěrníkem.

Stanislav Kubálek, ročník 1944

Včelaři od roku 1976, stará se o 39 včelstev ve dvou kočovných vozech. Byl zdravotním referentem a je dlouholetým důvěrníkem pro Padochov, kde má pevné stanoviště. Jeden z mála včelařů, který ke včelaření přivedl svého syna Stanislava, který se také stará o 39 včelstev.

Ing. Jan Maloch, ročník 1945

Včelaři asi 40 let, kdy se oženil do rodiny přítele Františka Boka. Dnes se stará o 60 včelstev na dvou pevných stanovištích a tvrdí, že má včelařský skanzen. Ale přál bych každému včelaři, aby měl své včely a své hospodářství v takovém stavu jako on. Byl předsedou zemědělského družstva Pooslaví v Nové Vsi, kde se snažil pomáhat naší organizaci hlavně pěstováním včelařsky významných rostlin a pomoc při kočování. Tato spolupráce pokračuje i dnes. V organi-

zaci je ve funkci místopředsedy a je hlavním motorem, který se stará o zajištění a zdárný průběh oslav 100. výročí vzniku naší včelařské organizace.

Ing. Miroslav Holý, ročník 1946

Přišel k nám se základní organizace Brno v roce 1980. Je velmi aktivním včelařem, v současném období člen výboru. Stará se cca o 150 včelstev na včelnicích, která rozmístil do širokého regionu. Je členem Krajské koordináční komise a druhé volební období je jednatelem OV ČSV Brno-venkov.

Jiří Vítámvás, ročník 1946

Začal včelařit v roce 1967. Včelařil i jeho otec v Prsticích. Po svatbě převzal včelaření po svém tchánovi a stal se nejnámějším a největším včelařem v Ivančicích. Stará se o víc než 150 včelstev a je jediným profesionálním včelařem v Ivančicích. Je dlouholetým kočovným referentem, pracoval i v OV ČSV Brno-venkov a jedno volební období byl členem ÚV ČSV a do roku 2010 členem racionalizační komise při ÚV ČSV. Je propagátor a chovatel kraňské včely, provádí i inseminaci včelích matek. Je majitelem jediného včelařského obchodu v Ivančicích. Nejen pro veřejnost, ale i pro včelaře, zajišťuje výkup medu, výměnu vosku za mezistěny a vyrábí vynikající medovinu.

Miroslav Pokorný, ročník 1948

Včelařit začal v roce 1975, dnes se stará o 107 včelstev ve třech kočovných vozech a v jednom pevném stanovišti. Nejprve byl důvěrníkem, od roku 1994 je předsedou organizace. 12 let byl předseda OV ČSV Brno-venkov. Je velmi zručný, výborný organizátor o čem svědčí i to, že umí zapojit do včelaření celou rodinu.

Ing. Aleš Stýskalík, ročník 1950

Včelařit začal roku 1966 do výboru jej přivedl přestavit jeho děda Ferdinand Liška se slovy: „Tady vám představuji svého nástupce.“ Dnes se stará o 34 včelstev v kočovném voze a pevném stanovišti. Důvěrníkem je více než 30 let, 6 let je jednatelem naší organizace. Ke včelaření přivedl i svého syna Aleše, který včelaří 8 let a stará se o 20 včelstev.

Bc. Josef Benda, ročník 1955

Včelaří od roku 1982, dnes má 39 včelstev ve dvou kočovných vozech a nádherném pevném stanovišti v Biskoupkách. Je už 28 let důvěrníkem, předsedou kontrolní a revizní komise a 5 let členem OV ČSV Brno-venkov. Také on přivedl ke včelaření svého syna Josefa, který se stará o 39 včelstev.

Jsem hluboce přesvědčen, že do okénka současných osobností patří i ženy, jmenovaných i nejmenovaných včelařů, bez jejichž vydatné pomoci při ošetřování včel, vytáčení medu a jeho manipulaci a vysoké míry trpělivosti při naší práci se včelami, bychom měli naši zálibu mnohem a mnohem těžší. Doufám, že za všechny včelaře mohu našim ženám říci:

„děkujeme vám“

*Zpracoval: Jindřich Budil,
člen výboru a důvěrník organizace.*

Zamyšlení nad včelími produkty

Med pomáhá léčit, ale také působí jako prevence proti nemocím. Řada lidí tohle ví a zdravé účinky medu využívá ve svém léčitelství. Včelí med nemá stále konstantní složení, a proto nemůže být uznán jako lék, i když léčivé účinky rozhodně má. Znamé rčení praví: „sklenice medu - půl lékárny domu“.

Vznik medu

Med donáší včely létavky a předávají je mladším včelám v úle. Při práci s nektarem (roztok z květů rostlin) či s medovicí (roztok donešený z výměšků mšic, apod.) se med zahušťuje. Med si včely předávají a znovu polykají a vyvrhují, čímž ho obohacují důležitými enzymy. Až při menší koncentraci vody v medu ho ukládají do buněk,

kde ještě postupně zraje. Jakmile med dosáhl 16 %–18 % vlhkosti, tak ho v buňkách zavíčkují. Včelař ho pak pomocí odvíčkovací vidličky musí odvíčkovat a v medometu pomocí odstředivé síly získat.

Kde vlastně med vzniká a co je potřeba k jeho výrobě:

Pro výrobu medu jsou důležité včely, které sbírají z květů nektar či medovici. Aromatické látky, jím umožňují vnímat charakteristickou vůni květů, podle které se také orientují. Včela nasaje tekutinu na květu či na zadečku mšic, mer a červců přes své lízavě sací ústrojí do medného váčku. Váček je od žaludku oddělen chlopní, která pouští tuto látku do žaludku, zpět však nikoliv. Nemůže tak dojít k natrávení a následného použití. Včela tuto tekutinu přenesla do úlu, kde ji předá a letí dále za pastvou. O nektar či medovici se už následně starají včely mladší v úle. Nektar má asi 70 % vody, kdežto med má méně než 18 %. Vody ho zbavují větráním prostoru úlu a neustálým nasáváním a vyvrhováním do plástů. Během tohoto celého procesu je tato látka obohacována enzymy a proto, hlavně díky těmto enzymům vznikne med. Včely uložený med potřebují na uživení dlouhověkých včel v průběhu zimy. Průměrné včelstvo spotřebuje za zimu asi 15 kg medu. Během celého roku je to pak 70 kg medu. Včelař včelám odebere okolo 20 kg medu, čili odebírá to, co si uchovávají na zimu. Proto se před zimou včely zakrmují cukerným roztokem a to 15 kg cukru. Cukr se rozmíchá v roztoku 3:2, cukr:voda do 5l sklenice a pomocí krmícího víčka, které má 80 otvorů se zadělá. Následně se umístí na horní loučky v úle a včely si tak tento roztok průběžně zpracovávají.

Účinky medu

V medu jsou mimo jiné také přepracované enzymy z hltanových žláz včel, a proto je zdravější než běžný cukr. Také obsahuje na rozdíl od cukru vitamíny a minerální látky.

Med pomáhá při:

- prevence před nemocí
- rekonvalescenci po různých nemocech
- při nachlazení dýchacích cest
- u žaludečních vředů
- při nespavosti
- při onemocnění jater a žlučníku
- při žloutence
- při chudokrevnosti
- při pálení žáhy
- při zácpě
- u poruch trávení a přecitlivění nervů
- na vysoký krevní tlak
- při vředech
- proti pylovým alergiím (především květové medy smíchané s 1 % pylu)

Přispívá ke zdárnému vývoji dětí vždy a také i před narozením. Med zvyšuje přirozenou odolnost organismu, ovlivňuje krevní oběh, vyživuje srdce a obsahuje látky tvořící kosti. Posiluje nervovou soustavu, dobrý spánek, dobrou náladu a paměť.

Další zajímavosti:

PH medu je asi středně kyselé, čili ve stupnici vyjádřeno mezi 3,5 a 4. Med je hydrofobický, což znamená, že může přijímat vlhkost z okolního prostředí. Med má vysoký obsah cukru, který je vhodný pro rychlé doplnění energie, proto je často používán sportovci jako povolený doping. Med má protizánětlivé účinky a proto byl už i v minulosti natírán do ran. Hojivé účinky jsou následně účinné. Z medu se dá také vyrábět medovina. Vypálená medovina v pálenici se nazývá medovec.

Jaký med si koupit?

Pokud jste se rozhodli si koupit med, tak je dobré se před jeho koupí zaměřit na jeho kvalitu. Ne vždy je totiž med jako med.

Výrobce

Vždy je dobré mít svého spolehlivého včelaře a nebo svůj spolehlivý obchod, který prodává výrobky od českého včelaře. Čeští včelaři jsou většinou ochotni vám ukázat včelstva, úly, pomůcky a prostředí, ve kterém pracují a taky stáčí med. Hned si tak můžeme udělat obrázek o hygieně. Zahraniční včelaři, nejčastěji z Argentiny či Číny nejsou pod takovým dohledem, jako ti čeští. U nás totiž funguje Český svaz včelařů, který hlídá podávané veterinární léčiva. Čeští včelaři jsou také pod dohledem zákonů. U nás máme povolené různé druhy léčiv, které jsou vázané regulemi, jako například, že se musí aplikovat danou dobu, a že se musí aplikovat dané množství. Český včelař většinou tyto regule splňuje. Zahraniční medy ale většinou obsahují veterinární léčiva, pro člověka škodlivá. Jsou sice hlídáni inspekce, ale většinou nedostatečně. Pokuty jsou tak mizivé, že si zahraniční výrobce medů může dovolit u nás znovu a znovu prodávat závadné medy. Asi posledním faktorem výrobce je vzdálenost. Zdravým seliským, proč si kupovat medy, které přiletěly z druhého konce světa, a proč ne ty, co máme doslova za rohem. Jednak je med z našich rostlin či živočichů a jednak se díky němu neznečistil kus světa, protože doprava je přímo od včelařových rukou do rukou vašich. Med, než se dostane do obchodu je také neustále ohříván i na teplotu vyšší než 40 °C, což medu nepřispívá a tím ztrácí důležité enzymy obsažené v medu.

Ostatní včelí produkty

Lidé i včelaři by si měli uvědomit, že místo medu se může z medu vyrobit třeba medovina nebo se dá využít i propolis, vosk, pyl, jed,

mateří kašička, ozářená voda a ozářený vzduch. Ne jen, že tyto produkty včelařům umožní využít včely v plné kráse a dojde tak k lepšímu zpeněžení celé námahy, ale tyto produkty poskytnou lidem ještě více zdraví a krásy.

Vosk

Včelí vosk vzniká z voskotvorných žláz na těle včel. Pomocí nohou si z těchto žláz odnímají voskové šupiny, které používají na stavbu včelího díla. Včelí dílo je složené z šestiúhelníků, ze kterých jsou vytvořené buňky, v nichž si uskladňují med, pyl a vyvíjí se zde včelí plod. Tyto voštiny se s pomocí varu vody rozpustí do podoby vosku. Vosk se vylisuje a vnikne z něj mezistěna, což je výlisek s předtlaštěným tvarem včelích buněk. Tyto mezistěny se dají koupit ve včelařských potřebách nebo si je včelař může vyměnit ve specializovaných firmách za poplatek. Mezistěn je následně více, než se umísťuje do úlu a proto si může dovolit z vosku vyrobit svíčky, a ty prodat. Není nad prožitek z vůně takovéto přírodní, léčivé, včelí svíčky v místnosti.

Včelí vosk je produkt vyráběný mladuškami, čili mladými dělnicemi. Vosk se jím utváří ve voskotvorných žlázách, ze kterých si odhrnou svou nohou voskové šupinky. Tyto šupinky jsou následně kusadly ukládány na mezistěnu. S touto mezistěnou a se včelím voskem se dá dále pracovat třeba při výrobě svíček. Jak? To se dozvíte v textu.

Vosk, který vytvoří včely je bílý. Při styku se vzduchem však tmavne a dostává žlutou podobu. Čím déle necháme tuto mezistěnu v úle, tak tím bude tmavší, až černá. Teplota tavení se nachází přibližně v 65 °C. Na výrobu 1 kg vosku je zapotřebí 1 250 000 šupinek, které včely hromadí do šestibokých buněk. Včelí vosk hoří pomalu a jeho aroma je opravdu úžasné, doporučujeme užívat.

Získání vosku

Ze včelstev se odebírají staré tmavé pláсты, které se vyměňují se specializovanými prodejny. Na výměnu se buďto může použít

voští, čili vyřezané dílo z rámku, nebo roztavený vosk. Vosk se taví ve vodě. Následně je vhodné přidat do vosku kyselinu sírovou, která z tmavého vosku udělá zase vosk žlutý a přitom ho nijak nepoškodí.

Využití vosku

Z vosku se vyrábí především svíčky, jak už bylo psáno výše. Tyto svíčky můžeme rozdělit do jednotlivých kategorií.

- **vinuté svíčky**

Na výrobu vinutých svíček si obstaráme mezistěny z obchodu včelařských potřeb. Nesmíme zapomenout také na knot. Při zvýšené teplotě vosku, asi na 30 °C pomocí fénu rolujeme knot do mezistěny. Následně si můžeme svíčku vyzdobit třeba vykrajováním okrasných tvarů.

- **lité svíčky**

Lité svíčky si připravíme roztavením mezistěny v plechovce a nalitím do formy s knotem k dostání ve včelařských potřebách. Po pár minutách se svíčky zchladí, a tak je vyjmeme z formy.

- **smáčené svíčky**

Asi nejméně používaná výroba smáčených svíček je velice jednoduchá. Do vyšší nádoby s roztaveným voskem namáčíme několikrát provázek. První namočení knotu prodlužte asi na půl minuty. V dalším namáčení ho v rychlosti ponoříme do vosku a ihned ho vyndáme. Necháme ho chvíli okapat a takto pokračujeme až do námi požadované, vhodné velikosti svíčky.

Propolis

Propolis (smoluňka, dluž, včelí tmel) patří mezi tradiční včelí produkty. Je to pryskyřičná látka příjemné aromatické vůně, jejíž barva se mění podle původu a stáří od zelenožluté až k temně hnědé.

Suroviny na tvorbu propolisu sbírají včely na různých rostlinách vylučujících pryskyřičné látky, jako je topol, bříza, olše, jilm, jehličnany a jírovec maďal.

Včely používají propolis jako stavební a ochrannou látku k dezinfekci úlového prostoru, k vystýlání, k vyztužení buněk plástů, k zatlumení otvorů a trhlin, k opravě plástů a k těsnění česem. Propolisem včely pokrývají (balzamují) vetřelce (např. myš), které usmrtily v úle a nemohou je dostat z úlu ven.

Složení propolisu je značně proměnlivé a podíl jednotlivých složek výrazně kolísá: obsahuje asi 50 % pryskyřičnatých látek; do 30 % včelího vosku; do 10 % balzámů a éterických olejů a určitý podíl nečistot.

Účinky propolisu:

baktericidní – ničí a usmrcuje bakterie

bakteriostatický – brzdí růst bakterií

anestetický a analgetický – tlumí citlivost a bolest

antivirový – proti některým virům

antimykotický – zastavuje růst a ničí některé plísně

antiflogistický – protizánětlivý

dermatoplastický – podporuje hojení ran

Pyl

Pyl včely sbírají na prašnicích samčích rostlin. Sbírají jej zvláštním kymácivým pohybem na květu, když jej jakoby nabalují na své tělo pomocí svých chlupů, na kterých pyl ulpívá. Pyl pak včela shromažďuje na pylové rousky, které se nachází na zadních končetinách včely. Pyl je pak strhnut v úle a uložen do buněk vždy poblíž včelího plodu, protože je důležitý pro výkrm larev. Pyl v buňkách je uložen pod medem, aby se nezkazil a aby se zkonzervoval. Včelař může odebírat jednak pyl rouskovaný a pyl vypichovaný. Rouskovaný pyl je sbírán pylochytem, který je umístěn před česem úlu. Pylochyt je vybaven sítkou, přes kterou včely projdou a část pylu propadáva na dno. Musí být ale každodenně odebírán, aby byl uskladněn a aby

nepodlehli plísniím ve venkovních prostorách před úlem. Druhým způsobem odebírání pylu je tzv. vypichování ze včelích buněk, kdy se pomocí jednoduchého nástroje pyl vypichuje. Včelař však nemůže pyl odebírat, jestli je ho v úle málo, protože matka by omezila plodování a včelstvo by tak dosáhlo menší síly. Pyl se pak nejčastěji míchá do medu, kde je obsažen asi v 1%. Tento med s přídatkem pylu je tak pochopitelně dražší a zdravější. Doporučuje se na stres a na rekonvalescenci po mozkových příhodách, pro těhotné ženy a pro všechny co mají zatížené ledviny. Je také vhodný pro pylové alergiky, protože se díky nízkému množství pylu v medu stanou vůči pylu imunní. V tomto případě je však důležité častější užívání.

Včelí jed

Asi každý už okusil žihadlo. Bylo-li to žihadlo včelí, pak jí můžete jen poděkovat, nejste-li zrovna alergičtí na bodavý hmyz. Možná jste si to neuvědomili, ale včela do vás dostala velice prospěšné látky. Bohužel včela zemřela, protože bodavé ústrojí je zakončeno na konci háčky a je spojeno se zadečkem, který je při vpichu z těla včely vytáhnutý. Včela při ztrátě zadečku umírá ještě dlouho a pumpovací ústrojí, které je umístěno v zadečku ještě dlouho po vyjmutí zadečku z těla pumpuje do vpichu jed, proto je dobré co nejdříve žihadlo odejmout, pokud se však nechcete léčit třeba při bolesti kostí.

Mateří kašička

Mateří kašičku produkují včely krmičky z hltanových žláz. Touto kašičkou krmí mladé larvy v menší míře a matky, které se v ní doslova koupou. Právě z matečnic, kde se vyvíjí matka je mateří kašička odebírána hadičkou. Má velice hořkou chuť a proto je vmíchána do medu. Pokud se užívá samostatně pak jen malé množství přímo do úst pod jazyk. Příznivě ovlivňuje činnost srdce.

Zpracoval: Jiří Vítámvás

Povídání o včelách a včelaření

O původu včel

Včely patří do řádu blanokřídlého hmyzu, čeledi včelovitých. U nás z této čeledi žije několik desítek druhů čmeláků a samotářských včel, nejpočetněji je zastoupena včela medonosná, která je odedávna chována a hospodářsky využívána. Vývoj blanokřídlého hmyzu se datuje přibližně od údobí karbonu v třetihorách před cca 300 miliony let. Nálezy včel v dnešní podobě, zalitých v jantaru, se datují většinou do období před cca 15 miliony let. Včely se vyvíjely současně s hmyzosubnými kvetoucími rostlinami. Tyto druhy rostlin a hmyzu jsou vzájemně přizpůsobeny a jsou na sobě závislé. Pro včely jsou tyto rostliny hlavním zdrojem potravy, pro rostliny je činnost těchto druhů hmyzu nutná k opylení a vývoji semen. Často citovaný údajný výrok Albelta Einsteina o tom, že lidstvo přežije včely nejdéle o čtyři roky, patří spíše do říše fantazie, dobře však vystihuje význam včel v přírodě.

Na vývoji dnešního způsobu života včel se významně podílel proces globálního ochlazování klimatu z původně tropických podmínek do dnešní podoby. Většina druhů hmyzu přežívá zimní období někde v úkrytu ve stavu strnulosti, tzv. hibernace, řada druhů pouze ve stadiu vajíček. Včely jsou jednou z mála výjimek a jsou v podstatě teplotekrvnými živočichy. Aktivní jsou až při teplotách okolo 12 stupňů nad nulou, při nižších teplotách nejsou schopny dlouhodobě přežít. K odchovu larev potřebují teplotu okolo 34 stupňů Celsia. Přežití v dnešních podmínkách jim umožňuje způsob života v trvalých koloniích o několika tisících až desítkách tisíc jedinců. Takové kolonii se říká včelstvo a jeho původním příbytkem byla nějaká dutina v přírodě, většinou dutý strom. V dutině vystaví voskové pláсты a do nich si v létě donesou zásoby medu. V zimě se shluknou do kulovitého chomáče v uličkách mezi plásty. V tomto chomáči trávením medových zásob vytvářejí teplo nutné k přežití a ve středu chomáče dokáží i v průběhu zimy vytvořit teplotu nutnou k odchovu larev. Včely tedy v zimě nespí a pokud mají dostatek zásob, nevadí jim ani největší mrazy.

O původu včelařů

Včely v dnešní podobě žily v přírodě mnohem dříve než se na Zemi objevili první lidé. Není tedy divu, že zájem o včely a hlavně o jejich medové zásoby je starý jako lidstvo samo. Pradávný, tak zvaný lovecký způsob včelaření, existuje v některých méně vyvinutých zemích dodnes. Při něm včelař – lovec včelstvo nalezené v dutině zpravidla udusil kouřem, dutinu otevřel, vybral plásty a pochutnal si nejen na medu, ale i na včelích larvách a kuklách (tyto tzv. plodové plásty jsou v některých zemích zejména v Asii vyhledávanou pochoutkou i dnes).

O využívání včel a jejich produktů existují archeologické i písemné podklady již ve starověku. U nás je již v raném středověku doložena existence tzv. brtnictví. Včelař – brtník již včelstva neničil a včelstvům v dutých stromech jenom odebíral části plástů se zásobami. Brtníci měli své cechy, řády a privilegia, ale také povinnosti odvodů vrchnosti. V pozdějších dobách začali části dutých stromů umísťovat blíže svého obydlí a chovat v nich včely. To již byl začátek včelaření v dnešní podobě. Přejít od brtnictví k tzv. domácímu včelaření v klátech či špalcích probíhal delší dobu, v našich zemích byl téměř ukončen v průběhu 18. století. Včelařením se začala zabývat i řada vzdělaných a osvícených lidí a to vedlo k rychlému rozvoji znalostí o životě včel.

Významné podpory se včelařům dostalo za panování císařovny Marie Terezie, která v roce 1770 založila ve Vídni včelařskou školu a v roce 1775 vydala patent o včelařství, kterým bylo včelařství osvobozeno od všech břemen a získalo významnou právní ochranu (pro země někdejší Koruny České platný od roku 1776). Z období od poloviny 18. do konce 19. století se datuje většina objevů o životě včel a vynálezů, které se při chovu včel využívají dodnes. S trochou nadsázky lze říci, že od té doby jsme nahlédli do tajemství včel trochu hlouběji, ale nic nového převratného objeveno ani vynalezeno nebylo.

*Ing. Miroslav Holý,
člen výboru*

Atraktivnost včelaření a včel

Včelaření je velmi atraktivní záliba, které podléhají starší ročníky našich spoluobčanů. Téměř každý občan má svého vlastního včelaře, který mu dodává své produkty dle libosti. Včelařským produktem to všechno začíná a končí pro spotřebitele. Koncový zákazník sleduje pouze barvu medu ve sklenicích nebo čichovým smyslem vůni svíček a tinktur. Proč se nezapojit do koloběhu života?

Na úvod si musíme klást otázku „proč já bych se měl stát včelařem“? Veškerá masmedia mi říkají, jak tento koníček nebo profese je na velkém ústupu; příroda tady byla a bude stále; věkový průměr včelařů je často vysoko nad rámec jejich možností; včela jako taková je otravný živočich, který znepríjemňuje posezení; a o množství žihadel, které lidé inkasují se radši ani nezmiňují.

Včelaření nestagnuje, ale pouze vyčkává na správnou příležitost, jak se více dostat do podvědomí lidí. Stále slýchávám „na věku nezáleží, záleží na tom, jak se člověk cítí“, tak nevím, proč by to měla být u včelařů výjimka. Mezi včelaři si člověk najde odborné rádce, ale i celoživotní přátele, kteří s ním prochází životem. Včela medonosná (*Apis mellifera*) má pro přírodu, tak i pro člověka velký význam, i když si to málokdo uvědomuje. Existují různé spekulace, že každé třetí sousto na našem stole záleží na včelách. Produkt jako med je věc druhořadá, protože včely jsou hlavně veliké opylovatelky v naší krajině. Pokud by nebyly včely v naší lokalitě, tak by veškeré rostliny, které jsou vázány na opylení včelami, záhy uhynuly. Samozřejmě i veškerým produkčním stromům by poklesly výnosy. Toho to se ale nemusíme vůbec bát, protože tu bude vždy pár oddaných milovníků včel, kteří budou tuto činnost zajišťovat.

Co si představit pod pojmem včelař? Některé z nás napadnou myšlenky zakuklených zlodějů medu, ale i to nás může zmást. Včelař je lékařem a rádcem své rodině, tak i přátelům ve svém okolí. Včelař má široké spektrum zájmů, které jsou chovatelství, meteorologie, botanika a mnoho další, které uplatňuje pro chov včel a své potřeby.

Pokud si člověk chce vychutnávat veškeré radosti spjaté s přírodou, tak začít včelařit nebo pomáhat včelařům při práci je tou pravou příležitostí. Z vlastního úsudku mohu říci, že v době, kdy jsem se

včelařením ještě nezabýval, jsem přírodu moc nevnímal. Věděl jsem, že kolem mě existuje příroda, která mění svůj vzhled v různý čas, ale bohužel to bylo vše, co jsem na první pohled sledoval. Nejkrásnější čas pro včelaře je jaro, kdy celá příroda se začíná probouzet a zeleňat. Každá změna teplotního režimu nebo každý pupen na stromech otevírá včelařovo srdce blíže přírodě. Sám včelař k sobě promlouvá, „teď se včely mohou proletět nebo to může být zdroj potravy pro naše včely“. Včelař pozoruje každý pokles sněhové pokrývky na kopcích, každou dešťovou přeháňku a každý teplotní rozdíl, který se vyskytuje v dané lokalitě.

I přes určité překážky si dovoluji říci, že včelaření a včely mají budoucnost pro náš kraj. Stát se včelařem znamená být lepším člověkem, který se snaží přiblížit k lidem a ke své krajině, která ho obklopuje.

Bc. Tlačbaba Jaromír

Jak dlouho vlastně včelařím?

Název této vzpomínky by lehce mohl navodit dojem, že neumím počítat. Ta osobní otázka má však docela jiný podtext a je bytostně spjata se vzpomínkou na mého vynikajícího učitele, tchána a později dědu **pana Františka Boka**. Kouzlo této otázky spočívá v tom, že mým vstupem do rodiny jsem kromě takových společných starostí, jak dostavět rodinný dům po úmrtí jeho manželky, jak to stihnout a skloubit s jeho náročným zaměstnáním, které vykonával v Avii, jsem začal obdivovat tchánovo nezměrné úsilí, které při tom všem věnoval svým včeličkám. Přiznám se, že do té doby jsem o chovu včel věděl pouze to, co jsem na SZTŠ v hodinách živočišné výroby pochytil. A mnoho toho nebylo.

Tak jak běžely starosti běžných společných dní a roků, dovídal jsem se od dědy o chovu včel stále víc a víc. Tak nějak nenápadně mi to šlo pod kůži, protože děda nejen v největším shonu včelky nikdy neošidil, ale velmi poutavě o nich vyprávěl. To vyprávění nebylo

obecné, nebylo knižní, ale často a zejména o tom, co se mu právě dnes přihodilo, s čím se ještě po tolika letech včelaření nesetkal, na co má vztek a co se mu nepovedlo nebo pokazil. To mě začalo zajímat. Kladl jsem dědovi otázky, což byla voda na jeho mlýn podělit se o zážitky a zkušenosti. Děda zjistil, že jsem nejen ochotný posluchač, ale možná i .....?

Dodnes nevím, jestli to děda Bok dělal z úplné přirozenosti, nebo mě tak trochu zkoušel.

Ať to bylo jak chtělo, byl to on a jeho způsob života, který mě ke včelaření přivedl. Bylo samozřejmě jenom otázkou času, kdy jsem dědu nejen poslouchal, ale čím dál častěji s ním byl na včelínech. Následovalo mnoho let, kdy jsem se od něho hodně dozvěděl, hodně okoukal, hodně dobrého i méně dobrého s ním prožil, než jsem pochopil, jaký to byl ve své době pan včelař.

Z dědova vyprávění si dobře pamatuji, jak začínal. Bydleli na Kounické ulici v nájmu u Večeřů, mladá rodina do kapsy hluboko. V?osousedství na zahradě měl pan řídící Mucha umístěna v zahradním včelíně včelstva. Děda se od řídícího něco málo o včelách dozvěděl a jednoho dne mu pan řídící nabídl, že má-li zájem, nechá mu dva starší slamáky (úly) a budou-li roje, může si do nich včelstva usadit. Roje od pana řídícího dostal, do slamáků usadil a vzpomínám si jako dnes, jak říkal. Ten rok jsem jenom krmil a krmil. Včelky zimu přežily a děda s povahou jemu vlastní, když něco dělám, tak pořádně, začal sám s výrobou úlů ze zadu přístupných, tak zvaných Havlových „budečáků“. Vzpomínám jak říkal. Sháněl jsem každé prkénko. Dnes vím, že ne každé, že dobře vybíral. Dodnes v těchto úlech mimo jiné včelařím.

Ty slamáky od pana řídícího, které odstartovaly dědovo včelaření, už pamatuji. Ze zahrady putovaly na Okliky nad rozhlednou. Stály vedle sebe v přístavku vedle dřevěného včelína v kterém měl umístěny vlastní budečáky. Již tenkrát byly v dost zoufalém stavu, ale vždy jsem měl pocit, že k nim děda chová zvláštní cit. Staly se i předmětem jednoznačného odporu dědy na můj návrh, že je čas je vyhodit. Ani nevím, jak skončily. Určitě je ale děda likvidoval s těžkým srdcem.

První stanoviště jeho včel bylo na Kounické ulici na zahradě. Jak postupně přibývalo budečáků, rozhodl se děda postavit zděný

včelín. Později jsme spolu k němu přistavili plnohodnotný dřevěný včelín a obě části jako celek mě slouží dodnes. Stanoviště na Oklikách se s přibývajícími roky dědy stalo těžko udržitelným. Když si vzpomenu na dřinu, kterou děda podstupoval s náklady rámků, medu, vody, cukerného roztoku na podzim a to vše na kole které vodil, nebo s kárkou, tak i po mnoha letech má můj veliký obdiv. Mnohokrát jsem s ním tuto cestu absolvoval, byl jsem mladý po vojně zdatný a často jsem toho měl plné zuby. Na dědovi bylo znát, že je to kluk ze Sedlecké hájenky a že byl od mládí vychován a zvyklý na tvrdou práci lesního dělníka, kterou v mládí dělal. Čas však dozrál a v roce 1971 jsme na Réně v místě nynější zahrádkářské kolonie postavili nový dřevěný včelín, který dodnes užívám. I když k němu není cesta také jednoduchá, ta pohoda, přijet s autem až ke včelínu je s dřívější dřinou nesrovnatelná. To děda mnohokrát náležitě ocenil.

Nemusím při této spíše technické vzpomínce, která současně charakterizuje i dědovu píli, lásku ke včelám, přírodě a pracovitost asi zdůrazňovat, že na těchto místech a ve spolupráci s ním jsem pobíral včelařský rozum. Nebylo to tak složité, protože děda u každé včelařské práce, kterou jsme společně dělali, lépe řečeno jsem asistoval mě dovolil a vyžadoval, abych dělal naprosto všechno. Od přípravy rámků, drátkování, natavování mezistěn po přípravu oplodňáčků, plemenáčů, jejich ošetřování, vytáčení medu, krmení koncem podletí, značení matek. Dokonce bylo období, kdy děda s přítelem Vítámvásem jako chovatelé inseminovali mladé matky a i tuto činnost jsem brzy zvládl. Bylo období, kdy jsme s dědou ve včelstvech produkovali 1,5 kg mateří kašičky a moje dobré oči a ruce, dáno mládím, přelarvovali z plodových plástů tisíce a tisíce larviček do matečnicků. To byla škola, kterou mi děda dal a kterou jsem ocenil až později.

K jednomu mě však nikdy nepustil. K přímé práci se včelami v úle. Když s nimi manipuloval, tak jak bylo potřeba v souladu s jejich rozvojem, když jim tak říkájíc organizoval prostor, často to za mé přítomnosti hlasitě komentoval a pro mne to bylo, jako číst ve včelařské knize a to i s praktickou ukázkou. Dodnes nevím a nikterak se tím netrápím, co dědu k tomuto počínání vedlo. Nic to nemění na věci, že mě naučil číst včelstvo tak, že když jsem mu koukal přes rameno, věděl jsem přesně dopředu, co udělá. Někdy chyboval, pak si

zanadával a pro mě to byla, aniž si to uvědomoval informace a ukázka k nezaplacení.

Byl konzervativní i přes to, že přečetl kde co o vývoji včelaření a nových metodách. Velmi nerad měnil návyky a pracovní zvyklosti. Bylo to někdy i příčinami našich drobných sporů, kdy ve snaze mu nabídnout byť jen nějakou racovní pomůcku nebo postup, aby se tolik nenadřel, byl jsem odmítnut. V čase, kdy přicházely do módy nástavkové úly a dovolil jsem si navrhnout jejich pořízení nebo výrobu jsem tvrdě narazil. Jako na beton. Dobře si vzpomínám, jaké jsem dostal ponaučení. O tom, že děda dobře ví a že se toho dočkám, jak včelstva budou prostorem maximálně využívána, jak se matky budou měnit každý rok, jak se prioritním a jediným zájmem včelaření stane medný výnos. Ale, že včela zůstane včelou a svoje pudy a reakce si zachová. A on to co dělá je přirozenější a tak to taky zůstane. Tenkrát jsem ho nechápal i dnes s mnohým nesouhlasím, ale už mu rozumím.

Byl velmi odborně sečtělý a rád často diskutoval s některými kolegy včelaři, zejména s přítelem Karlem Novotným a Frantou Kratochvílem. Vzpomínám si, jak trpělivě odpovídal hodiny a hodiny na otázky pana učitele Chyby a ten psal a psal. Měl jsem to štěstí, že děda byl rád, když jsem s ním tyto besedy a předávání zkušeností absolvoval.

Každá první neděle v měsíci byla po návratu dědy z výboru základní organizace v Ivančicích uzavírána hned po obědě debatou se mnou, co nového se projednávalo, co ho trápí, s čím a s kým nesouhlasí a co je dobré. Vnímám jsem, jak některé věci hluboce citově prožívá, někdy až emotivně a vím, že mu na dobrém jméně včelařské organizace hodně záleželo. Nevím, jestli při této vzpomínce mohu napsat, že v organizaci a mezi včelaři jako včelařská osobnost zanechal hlubokou stopu. Já jsem o tom přesvědčen a jsem rád, že reakce dnes mých kolegů včelařů to potvrzují. Bude to zřejmě tím, že ať jako předseda, to od roku 1974 do roku 1978, nebo jednatel, nebo člen výboru, byl vždy po ruce a ochoten pro aktivitu spolku něco udělat. Dnes koukám do Almanachu z roku 1972, kdy organizace slavila 60. výročí založení včelařského spolku a časté stránky v něm jsou jeho dílo. Tak si myslím, a jsem rád, že ne jen já sám, že si děda právě na tomto místě vzpomínku zaslouží.

Abych si konečně mohl odpovědět na titulní otázku, nemohu nepřiblížit zážitek klíčového rozhodnutí, kdy jsem se opravdu včelařem stal. Režisérem byl děda Bok a sám život. Čas popošel, dědovi bylo pětáosmdesát a já jsem neomládl. Po čtrnácti dnech jsme se koncem srpna vrátili s rodinou z dovolené a všichni z auta přímo na dvůr nebo zahradu, protože kde jinde by děda mohl být. Seděl na lavičce na dvoře s nepřítomným pohledem. Okamžik, kdy cítíte, že se něco stalo. Chvilí ticho a pak povídá. Jendo, dones mě sirky a zavolej hašiče. Já to zapálím, nevidím. Bytostně jsem cítil s jakým ohromným napětím čeká na moji odpověď. Byla okamžitá a jednoduchá. Sirky Vám nedonesu a co je třeba udělat. Nakrmit a přeléčit, řekl děda. V tu chvíli jsem věděl, že je vyhráno i když to děda sice s námi, ale bez včeliček nebude mít lehké. A já jsem si tak nějak uvědomil, že bych u toho jeho díla, na kterém jsem se vyučil, měl vydržet a s úctou k němu, pokračovat.

Jara jsme se všichni dočkali ve zdraví, včetně včeliček. Já plnohodnotně včelařil a děda sedávajíc na lavičce se se zájmem ptal. Rád jsem zase povídal já a ještě mnohokrát jsem si přišel pro radu. Nikdy mi to neřekl, ale vím, že i když si na sklonku života své vytrpěl, jeho včelařská dušička byla spokojená. No a jak dlouho včelařím? Je to jednoduché. S dědou 32 roků, bez něho 12 roků.

A jestli existuje nějaký včelařský bůh, tak mu právě v roce společné 100-leté práce mnoha generací včelařů, čehož on se nedožil, poděkuje i za mě. Já to činím teď a takto.

Ing. Jan Maloch.

Jak jsem začal včelařit

Mé včelařské začátky jsou bezprostředně spjaty s životem mého dědečka. Povoláním učitel s množstvím koníčků, které směřovaly k přírodě. Věnoval se ornitologii, rybařil, v lese, kde vyrostl znal každý strom, ale ze všeho nejvíce miloval včely. A od malička mě k lásce k přírodě vedl. Dodnes vzpomínám, jak jsme každý nový rok, někdy

v hlubokém sněhu chodili poslouchat a pozdravit včeličky a popřát jim úspěšný rok. A také na své první včelstvo. Včelky jsem chodil pozorovat velmi často, nejprve před úly, ale nejraději po otevření úlu za sklem. Jednou o víkendu jsem hned po obědě zamířil do včelína, otevřel úl a bedlivě sledoval činnost včeliček. V tom mně někdo poklepal na rameno a doslova pravil: „Příteli, to jsou moje včely, nevrtej do nich“. Trochu jsem se lekl, otočil a dědeček (nechtěl, abych mu říkal děda), s úsměvem bral ze skříně rojáček, mě za ruku a vedl mě k plotu se sousedy, kde na jabloni seděl nádherný obrovský roj. Zapálil si oblíbenou partyzánku, kterou vždy opatrně vkládal do višňové špičky, poněvadž kuřák-dýmák takřka nepoužíval, což se týkalo i včelařské kukly. To jsou tvé včely, oznámil mně a vlastně celé zahradě, roj setřepal, rojáček nechal na větvi a šel mně ukázat „obydlí“ – úl pro moje první včely. Večer už roj obýval nový úl. A od té doby, to mně bylo asi třináct let včelařím. V šestnácti mě dědeček přivedl mezi včelaře, na schůzi základní organizace v Ivančicích. Někteří přátelé si dodnes pamatují první slova dědečka po vstupu do místnosti. Vedu Vám svého nástupce řekl a představil mě předsedovi, tehdy příteli Herzánovi a jednateli př. Kocábovi. Odpoledne mě přivezl přítel Kocáb roj a úsměvem dal najevo dobrý pocit, že mohl nového člena včelařské organizace obdarovat a udělat mu radost.

Závěr: Můj syn, který má nyní 24let „začal včelařit“ daleko dříve. Na první vycházku s kočárkem asi týden po narození jsme zamířili do milovaných Démalů za včelkami. A včelaří, chová matky, dělá dobrou medovinu, myslím, že tento koníček nikdy neopustí. A kdo byl mým dědečkem? Nikdo jiný než Ferdinand Liška.

Ing. Aleš Stýskalík

Užitek ze včelaření.

Včelaření je jeden z nejstarších oborů lidské činnosti. Nejprve člověk využíval především med a vosk. V dávném Egyptě patřil vosk dokonce mezi vzácné dary. K ceně medu dřív přispíval fakt,

že prvotní chovatelé včel mohli včelám brát med až na jaře, pokud něco zbylo, aby včely přežily zimu. Postupně začal člověk využívat i ostatní včelí produkty jako mateří kašičku, propolis, pyl a jed. Časem se však ukázalo, že až 90% užitku užitek včel nepřipadá na tyto produkty, ale na opylení hmyzosubných rostlin. Včela medonosná (*apis mellifera*) podle odhadů zajistí 95% opylení všech hmyzosubných květin. Zbytek náleží čmelákům, včelám samotářkám a jinému příležitostně opylujícímu hmyzu. U hospodářských plodin jako je řepka olejka, bob obecný nebo ovocné stromy se díky lepšímu opylení mohou výnosy zvednout až o polovinu v porovnání se samooprášením.

Včely mají proti ostatním hmyzím opylovačům podstatnou přednost. Zimu přečkává celé včelstvo v počtu 10.000 až 15.000 jedinců. Záhy na jaře je díky vyzimovanému včelstvu k dispozici množství výkonných a nenahraditelných opylovačů, zatímco nepočtení jedinci ostatních druhů hmyzu teprve zakládají nové generace svého potomstva.

Včelařství jako zemědělský obor má význam při řízeném opylování. Úly umístěné na kočovných vozech se přisunují k hmyzosubným zemědělským plodinám v době květu. Využívá se tak jedna důležitá vlastnost včely – věrnosti květu. Včela se vrací k témuž druhu kvetoucí rostliny po celé období kvetení. Pro kvetoucí zemědělskou monokulturu (řepka, slunečnice) se tak stává opylovačí činnost včely ekonomicky významným činitelem

Včelaření přináší mnoho užitku a potěšení včelaři, ale více jak desetkrát užitku nám všem. Ve více zemích byly provedeny výpočty s různým finančním vyjádřením tohoto poměru. Přesná čísla se lišila. Jednak podle metodiky, cenových relací té které země i podle toho, jak byly ohodnoceny efekty, které včela přináší. Je to naprosto samozřejmé. Jak byste například ocenili rozkvetlou louku? Bez včel by totiž ubylo velké množství druhů kvetoucích rostlin, které jsou závislé na opylovačích. Poměr mezi užitkem pro včelaře a okolí je ale řádový. Je to ona pověstná jistota destinasobku. Včelař dostává jen desetinu, zbytek pak získáváme my všichni.

A užitek pro včelaře?

Med, propolis, pyl, vosk, mateří kašička, včelí jed.

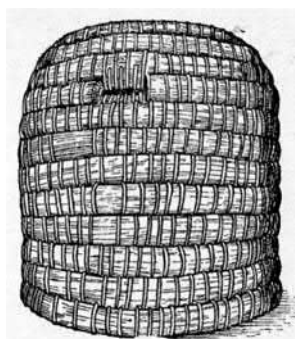
Autor to ale vidí opět jen jako desetinu toho, co přináší včelaření včelařovi a jeho rodině.

Nádherný koníček v přírodě pro každého. Vynikající relaxace od stresů. Pozorování přírody a včel, souladu a významu věcí. Pochopení relativnosti našeho bytí a našich problémů. Psychická relaxace a odpočinek. Těžká vůně táhnoucí se od česen v době snůšky a propolisové aroma po otevření úlu. Napětí při rozebírání úlu. Napětí před snůškou, jak včelař připravil včely, při snůšce i medobraní.

Včelaření je koníčkem pro celou rodinu. Že včely občas píchnou? V době, kdy odvaha a statečnost je postižena inflací! Na každou bolístku máme prášek. I zubař vám dnes před vrtáním píchne něco proti bolesti. Oblečte se, nasadte klobouk, oblékněte rukavice, zapalte kuřák, přijďte klidně zezadu k úlu řekněte:“ Holky, tak tady mě máte!“.

Hlavně zpočátku to bude chtít statečnost. V naší kulturní civilizaci je ale jen málo možností si vyzkoušet, jak na tom jste. A adrenalin se Vám brzy odplaví a nastoupí endorfiny. A s nimi i pocit štěstí a blaha. A stanete se závislími.

S rozvojem společnosti nastala v 19. století potřeba včelařů se scházek a předávat zkušenosti dalším generacím. Od poloviny tohoto století vznikaly různé spolky, které sjednotil až Český svaz včelařů v roce 1951. Jeho hlavním úkolem je poskytovat dobré podmínky pro všestranný rozvoj včelaření a jeho členů. V současné době se včelařením zabývá přes 50 000 lidí, kteří obhospodařují půl milionu včelstev. ČSV je členem dvou mezinárodních organizací. První z nich je Apislavia, včelařská organizace východní a střední Evropy založená začátkem 20. století. Druhou je Apimondia, mezinárodní jednotící prvek jednotlivých národních včelařských spolků.

Jiří Vítámvás

Poděkování

Významná událost 100. výročí založení našeho včelařského spolku v Ivančicích, jehož pokračovatelem je dnešní základní organizace, nás zastihla v období plnohodnotné tvůrčí činnosti našich členů. Celá organizace má nejen svou velikostí co do počtu včelařů a do počtu obhospodařovaných včelstev značný význam v rámci působení okresu Brno-venkov, ale zejména je skutečností, že řada jeho členů mnoho let působila v orgánech okresního i celostátního výboru. Dnešní stav organizace a zejména jejího řízení je efektivní, účinnost práce výboru je vysoká, což se odráží v dobré informovanosti členské základny a v koordinované práci členů při chovu včel jako celku.

Bylo snad právě proto přirozené, že 100. výročí založení našeho spolku více jak rok před termínem oslav aktivně členové výboru diskutovali a připravili řadu námětů, jak a v jakém rozsahu toto výročí důstojně oslavit. V listopadu 2010 byl výborem organizace jmenován přípravný výbor oslav, který čítal 13 členů.

Složení: Ing. Jan Maloch – předseda, Mgr. Karel Novotný, Miroslav Pokorný, Jindřich Budil, Jiří Vítámvás, Ing. Aleš Stýskalík, Bc. Josef Benda, Jaroslav Sigmund, Stanislav Kubálek st., Emil Heteš, Karel Píca, Ing. Miroslav Holý, Jiří Voborný.

Díky jejich roční mravenčí práci byly oslavy zajištěny v rozsahu s daleko širším záběrem, než tomu bylo kdy v minulosti. Zejména rozsah včelařské výstavy a cílená aktivní práce a propagace chovu včel a včelích produktů s použitím moderních informačních a obrazových technologií umožnila širokou osvětu mládeže a nevčelařské veřejnosti.

Je proto milou povinností na tomto historickém místě všem členům přípravného výboru bez výjimky za odvedenou práci poděkovat.

Nelze však zapomenout ani na ohromou pracovní sounáležitost při přípravě na samotné město Ivančice, jehož zastupitelé, rada a především starosta MUDr. Vojtěch Adam maximální vstřícnou podporou zařadili

naše oslavy do významných událostí našeho města. Nelze ani opomenout organizačních, technických i materiálních služeb, které nám byly poskytnuty Kulturním informačním centrem, vedeným Ing. Alešem Turečkem. Díky této podpoře jsme mohli rozsah oslav uskutečnit a včelaři Ivančic a okolí představitelům města a spolupracovníkům státní správy za tento přístup a pomoc děkují.

V neposlední řadě je třeba v tomto dokumentu vyzvednout a poděkovat za přízeň všem partnerům našich oslav, kterých je nebývale mnoho. Je nám včelařům velmi sympatické, že nejen dlouhodobě spolupracující zemědělské firmy, ale i nezemědělské podniky, obecní úřady, města i kraj podpořily naše aktivity finančně a vyjádřily tím pragmatický a věcný vztah ke včelaření jako k lidské činnosti, která prospívá přírodě a tedy nám všem.

Tedy ještě jednou s poděkováním a na památku těchto okamžiků roku 2011 uvádíme seznam a loga generálních a ostatních partnerů, kteří akci oslav finančně zajistili.

Generálními partnery našich oslav jsou:

Jihomoravský krajský úřad
Město Ivančice
POOSLAVÍ Nová Ves, družstvo
OK GROUP a.s. Brno
ČEZ Jaderná elektrárna Dukovany
ADW a.s. Krahulov

Další partneři jsou:

Obecní úřad Nová Ves
Obecní úřad Ketkovice
Obecní úřad Biskoupky
Obecní úřad Neslovice
Obecní úřad Senorady
Obecní úřad Hlína
Městský úřad Oslavany
Agroservis Višňové a.s.
GLZ s.r.o. Ivančice
ZENUS s.r.o. Ivančice
Zdeněk Adam BETONA Ivančice
Stavební firma FOTREL spol. s r.o. Řeznovice
Rumreichová Lenka, zemědělská podnikatelka Oslavany
Pavel Čech, soukromý zemědělec Nová Ves
Cihelna Ivančice a.s.
MKZ Spol. s r.o. Brno, provoz Nová Ves
Baumann s.r.o. Ivančice
Jirgl Karel, malířství a natěračství Čučice

*Za přípravný výbor ZO ČSV Ivančice
Ing. Jan Maloch*

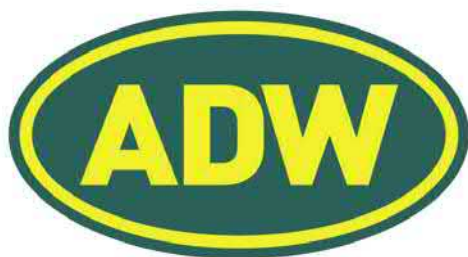
Prezentace logotypů partnerů:

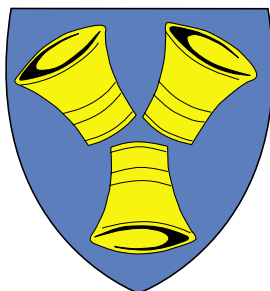
SKUPINA ČEZ

PARTNER AKCE

OK GROUP a.s.®
MAKLÉŘSKÁ SPOLEČNOST

MĚSTO IVANČICE

AGROSERVIS
Višňové

